

BİLGE ADAMLAR
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

DENİZLERİN ÖNEMİ VE TÜRK DENİZ KUVVETLERİ

Dr. Emine AKÇADAĞ

RAPOR NO: 68
AĞUSTOS 2015
İSTANBUL

·) -VHÖkW'aV-UHİ- 'u~kM
.....) -VHİMytt-uÖkH

) :- °M°)°:

RAPOR NO: 6

°: you\o2015

BİLGE ADAMLAR
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

BİLGESAM YAYINLARI
RAPOR NO: 68

Kütüphane Katalog Bilgileri:

Yayın Adı: Denizlerin Önemi ve Türk Deniz Kuvvetleri

Yazar: Dr. Emine AKÇADAĞ

ISBN: 978-605-9963-15-2

Sayfa Sayısı: 40

Kapak Tasarım ve Dizgi: Sertaç DURMAZ

Baskı & Cilt: Gülmat matbaacılık

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi 1NE 4 Zeytinburnu / İstanbul

Tel: 0212 577 79 77

Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi
Wise Men Center For Strategic Studies

Mecidiyeköy Yolu Caddesi No:10

Celil Ağa İş Merkezi Kat:9 Daire:36

Mecidiyeköy / İstanbul / Türkiye

Tel: +90 212 217 65 91 Faks: +90 212 217 65 93

www.bilgesam.org

bilgesam@bilgesam.org

Atatürk Bulvarı Havuzlu Sok. No:4/6

A.Ayrancı / Çankaya / Ankara / Türkiye

Tel : +90 312 425 32 90 Faks: +90 312 425 32 90

Copyright © BİLGESAM AĞUSTOS 2015

Bu yayının tüm hakları saklıdır.

Yayın Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin
izni olmadan elektronik veya mekanik yollarla çoğaltılamaz.

SUNUŞ

Deniz, çağlar boyunca toplumların refah düzeyini, güvenlik algısını, savaş biçimini ve uluslararası ilişkilerini şekillendirmiştir. Denizin devletlerin pek çok politikasını doğrudan etkilemesi, ülkeleri denizler üzerinde daha fazla hâkimiyet sağlama amacıyla güçlü donanmalar kurmaya itmiştir. Hollanda, Portekiz, İspanya, İngiltere ve ABD tarih boyunca uluslararası arenada hegemon konumda olmanın denizden geçtiğini göstermiştir.

Deniz gücü denildiğinde genellikle akla ilk gelen savaş gemilerinden oluşan filodur. Deniz gücü ağırlıklı olarak askeri güç ile bağdaştırılmaktadır. Bu yaklaşım yanlış olmamakla birlikte eksiktir, zira günümüzde deniz gücü dış politika, ekonomi, ticaret ve güvenlik gibi farklı alanları etkileyen bir unsur haline gelmiştir. Küresel çapta hızlı ve öngörülemeyen gelişmelerin yaşandığı yüzyılımızda, denizlerin güvenlik, istikrar, ekonomi ve uluslararası ilişkiler açısından önemi daha da artmıştır. Küreselleşme ve karşılıklı ekonomik bağımlılık sonucu deniz ticareti ve deniz yoluyla enerji nakliyatı her geçen gün artarken farklı ve karmaşık yeni güvenlik tehditleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla devletler diğer faaliyetlerin yanında güvenlik ve refahlarını tehdit eden bu unsurlarla da mücadele edecek deniz kuvvetlerine ihtiyaç duymaktadır.

Farklı kültürleri, uygarlıkları ve dinleri bir araya getiren, üç tarafı denizle çevrili Türkiye için topraklarını çevreleyen bu denizler, ülkenin güvenliği ve refahı açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu sebeple Deniz Kuvvetleri, “anavatanda güvende olmak için, denizde güçlü olmak; dünyada söz sahibi olmak için, tüm denizlerde var olmak” prensibiyle hareket etmektedir.

Türk Deniz Kuvvetleri’nin “milli menfaatlerin olduğu her yerde varlık gösterebilecek bir deniz kuvveti olma” hedefinden yola çıkılarak Deniz Kuvvetleri’nin mevcut güç ve kabiliyetlerinin daha iyi anlaşılması amacıyla Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM), “Denizlerin Önemi ve Türk Deniz Kuvvetleri” raporunu yayımlamaktadır. Bu çalışmanın amacı Deniz Kuvvetleri’nin farklı alanlardaki rol ve görevlerine, ulusal çıkarların korunmasındaki önemine işaret ederek bu konuda Türk kamuoyunda bir farkındalık oluşmasını sağlamaktır. BİLGESAM Araştırma Koordinatörü Dr. Emine Akçadağ tarafından kaleme alınan rapor, Bilge Adamlar Kurulu üyelerinden (E) Oramiral Salim Dervişoğlu ve (E) Oramiral Murat Bilgel’in görüş ve önerileri doğrultusunda geliştirilmiş ve yayına hazırlanmıştır. “Denizlerin Önemi ve Türk Deniz Kuvvetleri” raporu, Türk Deniz Kuvvetleri’nin komuta yapısı, imkân ve kabiliyetleri, uluslararası faaliyetleri ve modernizasyon projelerini ele alarak mevcut güç ve kabiliyetlerine değinmektedir. Raporda Türkiye’yi çevreleyen bölgedeki kriz ve güvenlik tehditleriyle mücadele etmek, ulusal çıkarları, deniz alaka ve menfaatleri korumak, uluslararası sularda daha görünür ve söz sahibi olmak için deniz gücü anlamında neler yapılması gerektiğine ilişkin öneriler sunulmaktadır.

Raporun Türk karar mercilerine, akademisyenlere ve ilgili kurum, kuruluş ve kişilere faydalı olmasını temenni eder, raporu hazırlayan Emine Akçadağ’a, rapora değerli görüş ve önerileriyle katkı sağlayan, raporun geliştirilmesi için kıymetli vakitlerini sarf eden (E) Oramiral Salim Dervişoğlu ve (E) Oramiral Murat Bilgel’e, ayrıca emeği geçen BİLGESAM çalışanlarına teşekkür ederim.

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI
BİLGESAM Başkanı

GİRİŞ

Doğanın gücüyle insana hayatta kalmayı ve insani değerleri öğreten deniz, binlerce yıldır insan için bir besin ve ekonomik geçim kaynağı olmuştur. Denizler yararlanmasını bilen milletlere sağladığı sonsuz nimet ve faydalarla, uygarlıkların doğuşu ve gelişimine büyük destek sağlamakla birlikte bu uygarlıkların yayılmasına, kaynaşmasına ve zaman zaman bu uğurda savaşmasına yol açmıştır. Çağlar boyunca medeniyetler arasındaki bilim, kültür ve uygarlık etkileşimi asıl olarak deniz yoluyla gerçekleşebilmiştir. Denizlerin bu öneminden dolayı Türk denizci Barbaros Hayrettin Paşa'nın "denizciler ufkun ötesini görenlerdir" ile "denizlere hakim olan cihana hakim olur" ifadesi tarih boyunca geçerliliğini korumuştur.

Öte yandan deniz, çağlar boyunca toplumların refah düzeyini, güvenlik algısını, savaş biçimini ve uluslararası ilişkilerini şekillendirmiştir. Denizin devletlerin milli gücü, milli menfaatleri ve milli hedefleri doğrultusunda pek çok amaç ve politikasını doğrudan etkilemesi, ülkeleri teknolojik gelişmelerden faydalanarak denizler üzerinde daha fazla hakimiyet sağlamak üzere etkin bir denizcilik gücü, deniz kuvvetleri ve donanma oluşturmaya itmiştir.

Son yıllarda küresel ölçekte yaşanan ekonomik sıkıntılar, küresel ısınma, besin ve enerji kaynaklarındaki azalma, su kaynaklarının kirlenmesi, çevre kirliliği ve salgın hastalıklar sebebiyle deniz yoluyla mültecilik, korsanlık, terörizm, yasadışı göç faaliyetlerindeki artış deniz ve deniz yetki alanlarının önemini artırmıştır. Öte yandan deniz taşımacılığının kara ve hava taşımacılığına göre daha ekonomik olması, denizlerin güvenlik, ekonomi ve uluslararası ilişkiler alanlarındaki ehemmiyetini daha da artırmış ve ülkeleri deniz gücüne daha fazla yatırım yapmaya sevk etmiştir. Devletler ana vatanlarını güvende tutmak için denizde güçlü olmayı, dünya çapında söz sahibi olmak için tüm denizlerde var olmayı ve/veya kısa zamanda kriz ve olaylara müdahale edebilecek deniz gücüne sahip olmayı prensip edinmiştir.

Deniz gücü denildiğinde genellikle akla ilk gelen savaş gemilerinden oluşan filodur. Deniz gücü ağırlıklı olarak askeri güç ile bağdaştırılmaktadır. Bu yaklaşım yanlış olmamakla birlikte eksiktir, zira günümüzde deniz gücü dış politika, ekonomi, ticaret ve güvenlik gibi farklı alanları etkileyen bir unsur haline gelmiştir. Çokkutuplu dünya düzeni ve küresel jeopolitikteki değişimler küresel deniz ortamını da değiştirmiştir. Küreselleşme ve karşılıklı ekonomik bağımlılık sonucu deniz ticareti ve en ucuz ulaşım olan deniz yoluyla enerji nakliyatı her geçen gün artarken farklı ve karmaşık yeni güvenlik tehditleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla devletler diğer faaliyetlerin yanında güvenlik ve refahlarını tehdit eden bu unsurlarla da mücadele edecek deniz kuvvetlerine ihtiyaç duymuştur.

Deniz kuvvetlerinin erişim ve uzun süreli harekât imkânı, çok yönlü görev yapma kabiliyeti, direnci ve üsse gereksinim duymadan ülke dışında uzun süre varlık gösterme yeteneği bu unsuru diğer kuvvet unsurlarından ayırmaktadır. Hava kuvvetleri uluslararası alanda ve açık deniz üzerinde yüksek harekât kabiliyetine sahip olmakla birlikte ikmale ihtiyaç duyacağından harekât alanında kalış süresi nispeten kısadır. Kara kuvvetleri ise deniz kuvvetlerinin stratejik harekât ve yüksek erişim kabiliyetine sahip değildir. Bu özelliklerinden ötürü deniz kuvvetleri savaş ve barış zamanı farklı görevler icra edebilmektedir:

sancak gösterme, liman ziyaretleri, caydırıcılık, tahliye operasyonları, barış koruma/barış sağlama operasyonları, zorlayıcı diplomasi, deniz ticaret yollarının ve enerji nakil güzergâhlarının korunması, deniz haydutluğuyla mücadele, vs.

Deniz kuvvetlerinin erişim ve uzun süreli harekât imkânı, çok yönlü görev yapma kabiliyeti, direnci ve üsse gereksinim duymadan ülke dışında uzun süre varlık gösterme yeteneği bu unsuru diğer kuvvet unsurlarından ayırmaktadır.

Farklı kültürler, uygarlıklar ve dinleri bir araya getiren üç farklı denizle çevrili Türkiye için topraklarını çevreleyen bu denizler, ülkenin güvenliği ve refahı açısından kritik bir öneme sahiptir. Dolayısıyla hem güvenliğin sağlanması, hem ekonomik çıkarların gözetilmesi, hem dış politika çıkarlarının sağlanması, hem de ülkenin prestiji açısından güçlü ve modern bir donanmaya sahip olmak elzemdir. Bu zorunluluktan yola çıkılarak Türk Deniz Kuvvetleri'nin komuta yapısı, imkân ve kabiliyetleri, uluslararası faaliyetleri ve modernizasyon projeleri ele alınarak mevcut güç ve kabiliyetlere değinilecektir. Bu çalışmanın amacı Deniz Kuvvetleri'nin farklı alanlardaki rol ve görevlerine, ulusal çıkarların korunmasındaki önemine işaret ederek bu konuda Türk kamuoyunda bir farkındalık oluşmasını sağlamaktır. Çalışmada Türkiye'yi çevreleyen bölgedeki kriz ve güvenlik tehditleriyle mücadele etmek, ulusal çıkarları, deniz alaka ve menfaatleri korumak, uluslararası sularda daha görünür ve söz sahibi olmak için deniz gücü anlamında neler yapılması gerektiğine ilişkin önerilerde bulunulacaktır.

1. Jeopolitik Ortam, Deniz Gücü ve Türkiye

Denizlerin dünya yüzeyinin %70'ini kaplaması, dünya nüfusunun üçte ikisinden fazlasının deniz kıyılarında yaşaması, yüz elliden fazla kıyı devletinin bulunması ve uluslararası ticaretin %90'ının deniz yoluyla yapılması, devletleri deniz gücüne ve deniz güvenliğine önem vermeye sevk etmektedir.

Bir ülkenin denizle doğrudan veya dolaylı ilgisi bulunan tüm unsurlarının toplamı olarak tanımlanabilecek denizcilik gücünün bir alt unsuru olan deniz gücü kavramını, bu gücü etkileyen temel faktörlerle birlikte detaylı şekilde ele alan ilk modern çağ teorisyeni Amerikalı Tuğamiral Alfred Thayer Mahan'dır. Mahan 1890 yılında kaleme aldığı "Deniz Gücünün Tarih Üzerine Etkisi:

1660-1753”¹ adlı kitabında deniz gücünü etkileyen temel koşulları irdelenmiş ve deniz gücünü milli güçle bağdaştırmıştır. Mahan uluslararası arenada güçlü olmanın temel şartının denizleri kontrol etmek olduğunu savunmaktadır. Mahan, bir devletin büyümesinde ve güçlenmesinde en önemli etken olan deniz ticaretinin garanti altına alınması için donanmaya ve donanmanın ticaret yolları üzerinde etkin kullanımı için de üslere ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır. Mahan’a göre deniz gücünü etkileyen temel faktörler; coğrafi mevki, fiziksel biçim ile buna bağlı üretim ve iklim, ülkenin büyüklüğü, nüfus, halkın ve hükümetin karakteridir. Tüm bu faktörleri en etkili şekilde kullanıp denizler üzerinde gücünü artırabilen devletler ticarete daha fazla söz sahibi olup gelişecek ve ulusal çıkarlarını koruyabilecektir. Günümüzde devletlerin dış politika ve güvenlik stratejileri hâlâ Mahan’ın 19. yüzyılın sonlarında formüle ettiği esasları temel almaktadır.

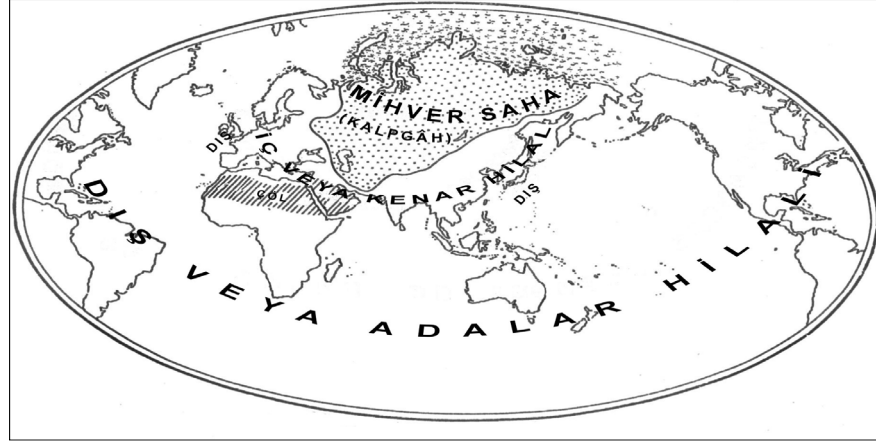
Öte yandan deniz gücü, Mahan’ın öne sürdüğü “deniz hâkimiyeti” jeopolitik teorisinin de temelini oluşturmaktadır. Mahan, deniz hâkimiyetinin dünya hâkimiyetinin anahtarı olduğu görüşündedir. Mahan’ın deniz hâkimiyeti teorisine göre, açık denizler kıtaları birbirine bağlayan engin ovalardır ve bu yolları kontrol etmek, dünya ulaşımının kontrolü anlamını taşımaktadır. Deniz kuvvetlerinin etkisinin karadan orduların gidemeyeceği yerlerde dahi hissedilebileceğini savunan Mahan, deniz gücü ile kara gücü arasındaki mücadele bir ülkenin denizden kuşatılmasının ona karşı yenilmez bir kara ordusu göndermekten daha etkili olduğunu ifade etmektedir. Mahan’a göre “dünya egemenliğinin anahtarı, deniz yollarının kontrolündedir.”²

Kara hâkimiyeti teorisinin kurucusu İngiliz Profesörü Sir Halford Mackinder’in, 1904’te yayınladığı “Tarihin Coğrafi Ekseni (*The Geographical Pivot of History*)” adlı eserinde; yalnız deniz gücüyle dünyada egemenlik sağlamanın mümkün olamayacağını, gelişen ulaşım imkânları nedeniyle büyük bir hareket kabiliyeti kazanan kara kuvvetlerinin etkisinin arttığını belirtmiştir.³ Mackinder dünyanın kalbine (*Heartland*) hakim olanın dünya adasına hükmedeceğini ve dünya adasına hükmedenin dünyaya hakim olacağını savunmaktadır. Bu kapsamda Mackinder dünya kalbinin Sibiry’a da başlayarak Orta Asya ve Volga Havzası’nı kapsadığını; dünya adasının ise Asya, Avrupa ve Afrika’yı içerdiğini ifade etmektedir.

1 Alfred Thayer Mahan, *Deniz Gücünün Tarih Üzerine Etkisi:1660-1753* (İstanbul: Griffin Yayınları, 2011).

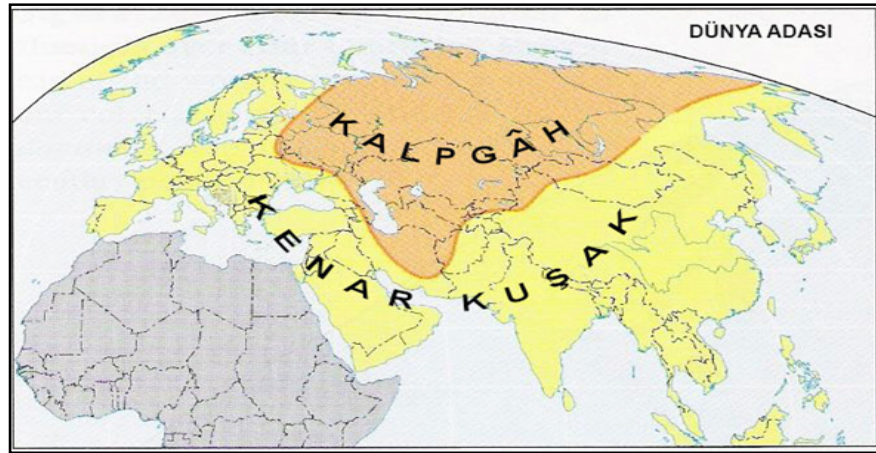
2 Erol Mütercimler, *21. Yüzyıl ve Türkiye* (İstanbul: Güncel Yayınları, 2000), 95.

3 H.J. Mackinder, “The Geographical Pivot of History”, *The Geographical Journal*, 23:4 (April 1904): 421-437.

Harita 1: Mackinder'in Mihver Saha (Pivot Area/Heartland) Alanı

Mackinder'in kara gücünü temel alan bu teorisini eleştiren Prof. Nicolas Spykman, "kenar kuşak hâkimiyet" teorisini geliştirmiş ve Mackinder tarafından *Heartland* olarak kabul edilen bölgeye değil de, *Heartland*'ı çevreleyen bölgeye yani *Rimland*'a hâkim olanın dünyaya hakim olacağını ileri sürmüştür.⁴ Balkanlardan Çin'e kadar uzanan bölge Spykman tarafından *Rimland* olarak nitelendirilmiştir. Dolayısıyla Avrupa, Ortadoğu ve Doğu Asya-Pasifik Kenarı bölgesinin denize kıyısı olan kenar ülkelerini kontrol etmenin önemine işaret ederek deniz hâkimiyetine ve deniz kontrolüne vurgu yapmıştır.

Harita 2: Spykman'ın Kenar Kuşak (Rimland) Alanı

Jeopolitisyenlerin teorilerinde deniz gücüne özel önem vermesi şüphesiz denizin devletler için hem güvenlik açısından hem de siyasi ve ekonomik açıdan hayati konumda olmasından ileri gelmektedir. Kıyı devletleri için deniz gücü

⁴ Nicholas John Spykman, *The Geography of the Peace* (New York: Harcourt, Brace and Company, 1944).

genellikle güvenlik politikasının bir gerekliliği olmakla birlikte günümüz küreselleşme dünyasında ekonomisi ticaret ile beslenmeyen ülke olmadığından ve yüzyıllardır olduğu gibi bugün de ticaretin ana ulaşım ağı deniz yolları olduğundan, bu yolların güvenliği tüm devletler için önem taşımaktadır. Ayrıca donanmanın diplomasi ve dış politikaya yadsınamaz katkısı bulunmaktadır. Bu durum tarihsel olarak savaşlarda önemli rol oynamış deniz kuvvetlerinin modern dünyadaki önemini daha da artırmış ve ona savunma ve çatışma durumları dışında farklı görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Öte yandan 21. yüzyılda devletlerarası güç mücadelesinin ana unsuru olarak enerji kaynaklarının kontrolü ve enerji güvenliği ön plana çıkmıştır. Klasik jeopolitik teoriler bu noktada eksik kalmaktadır, zira günümüzde dominant güç olmanın anahtarı enerjidir. Bu bağlamda enerji yollarının güvenliği ehemmiyet arz etmektedir.

Deniz kuvvetleri; esnek manevra kabiliyetine sahip olmaları, çok işlevli bir yapı sergilemeleri ve farklı ünitelerin ortak çalışabilmesi (farklı ulusların deniz kuvvetlerinin ortak operasyon yapması vb.) gibi özellikleri nedeniyle ulusal ve uluslararası güvenliğin sağlanmasında öne çıkmaktadır. Günümüzde deniz kuvvetlerinin değişen görevleri üç bölümde sınıflandırılmaktadır⁵:

- Askeri
- Güvenlik
- İnsani yardım

Birincisi; stratejik nükleer caydırıcılık, deniz harekât alanlarının ve deniz ulaşım yollarının kontrolü, kara harekâtının veya kıyı birliklerinin desteklenmesi, asker veya sivilin kurtarılması, diplomasi desteklenmesi ve ticaretin korunmasını içeren denizcilik gücünün askeri uygulamasıdır. İkincisi; denizciliğe karşı terörizm, balıkçılığın korunması, kaçakçılığın ve korsanlığın önlenmesi, barışın korunması, yaptırımlar ve ambargoyu içerecek şekilde denizde kanun ve düzenin sağlanmasında ihtiyaç duyulan güvenlik harekâtıdır. Üçüncüsü ise, afet yardımları da dahil olmak üzere, arama-kurtarma, denizlerdeki arkeolojik zenginliklerin değerlendirilmesi, denizlerdeki ekonomik çıkarların (tabi kaynaklar, vs) korunması, deniz kazalarında can ve mal kurtarma, denizde bulunan silah ve patlayıcıların temizlenmesi, hidrografi ve kıyıda yaşayanlar da dahil olmak üzere bir deniz topluluğuna yardımları içeren, deniz kuvvetlerinin insani maksatlı uygulamalarıdır. Ayrıca insani müdahale ve barış koruma operasyonları için zaruri olan lojistik destek genellikle deniz kuvvetleri tarafından sağlanmaktadır:

Deniz kuvvetleri; esnek manevra kabiliyetine sahip olmaları, çok işlevli bir yapı sergilemeleri ve farklı ünitelerin ortak çalışabilmesi (farklı ulusların deniz kuvvetlerinin ortak operasyon yapması vb.) gibi özellikleri nedeniyle ulusal ve uluslararası güvenliğin sağlanmasında öne çıkmaktadır.

⁵ Eric Grove and Peter Hore, *Dimensions of Sea Power: Strategic Choice in the Modern World* (Hull:University of Hull Press, 1998): 40-41

ağır mühimmatın taşınması, insani yardım, personelin olay yerine intikali, vs. Deniz kuvvetleri günümüzde artan imkân ve kabiliyetleri sebebiyle hem barış hem de savaş döneminin vazgeçilmez güç unsurudur. Türkiye gibi yarımada coğrafyasına sahip bir kıyı devletinin, denizlerden herhangi bir şekilde soyutlanması jeopolitik açıdan mümkün olmadığından deniz kuvvetleri tarih boyunca önemini korumuştur.

Üç tarafı denizlerle çevrili, 8210 km'lik sahil şeridine ve İstanbul ile Çanakkale gibi iki önemli su yoluna sahip Türkiye için deniz güvenliği hem ekonomik hem de jeostratejik açıdan büyük önem teşkil etmektedir. Boğazlar, Karadeniz ve Akdeniz'i, Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlamaktadır. Karadeniz vasıtasıyla Bulgaristan, Romanya, Ukrayna, Rusya ve Gürcistan'a, Tuna Nehri vasıtasıyla Avrupa içlerine kadar denizden ulaşım sağlanabilmektedir. Ege Denizi ve Akdeniz vasıtasıyla Güney Avrupa ülkeleri Yunanistan, Arnavutluk, Karadağ, Hırvatistan, İtalya, Fransa ve İspanya'ya; Kuzey Afrika ülkeleri Mısır, Libya, Tunus, Cezayir ve Fas'a; Doğu Asya Ülkeleri Suriye, Lübnan, İsrail ve Filistin'e doğrudan ulaşılabilir. Ayrıca Süveyş Kanalı ve Kızıldeniz ile Hint Okyanusu'na, Cebelitarık Boğazı ile Atlas Okyanusu'na ve dolayısıyla Büyük Okyanus'a denizden ulaşım yapılabilmektedir.

Türkiye gibi yarımada coğrafyasına sahip bir kıyı devletinin, denizlerden herhangi bir şekilde soyutlanması jeopolitik açıdan mümkün olmadığından deniz kuvvetleri tarih boyunca önemini korumuştur.

Harita 3: Türkiye'nin Jeopolitik Konumu

Türkiye'nin bu ayrıcalıklı coğrafi konumu, küreselleşen ve ekonomik karşılıklı bağımlılığın arttığı dünyada ona siyasi ve ticari anlamda büyük bir avantaj sağlamaktadır. Ancak tarihi tecrübeler ülkenin birliğine, bütünlüğüne ve istikrarına yönelik tehditlerin yeterli caydırıcılığa ve savunma kabiliyetine

sahip olunmaması durumunda denizden geldiğini göstermektedir. Öte yandan Afro-Avrasya'nın merkezinde yer alması ve 14 ülke ile deniz sınırına sahip bulunması Türkiye'yi pek çok bölgesel krizin ve jeopolitik rekabetin etkilerine maruz bırakmaktadır. Ukrayna krizi ve Orta Doğu'daki belirsiz durum ister istemez Türkiye'yi etkilemektedir, çünkü Ukrayna'daki kriz Karadeniz'de güvenlik sorununa yol açmakta, Suriye'deki iç savaş ise doğrudan Türkiye'nin iç güvenliğini tehdit etmektedir. Orta Doğu'daki güvensizlik ortamının tüm bölge ülkelerini etkileyebilecek terör faaliyetleri için uygun bir zemin yarattığı da malumdur. Sürmekte olan bu krizlerin yanında yeniden alevlenme riski taşıyan potansiyel sorunlardan (Ege ve Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları sorunu gibi) da bahsetmek mümkündür. Öte yandan coğrafi konumu itibarıyla enerji naklinde önemli bir transit ülke olan Türkiye için enerji güvenliğinin sağlanması büyük ehemmiyet arz etmektedir. Dolayısıyla denizlerin varlığını ülkenin menfaatine olacak şekilde kullanmak ve olası risk ve tehditleri bertaraf edebilmek adına güçlü bir deniz kuvvetlerinin varlığı elzemdir.

Bu bağlamda Türk Deniz Kuvvetleri'nin mevcut gücünü anlamak adına yapısını, imkân ve kabiliyetlerini, faaliyetlerini ve modernizasyon projelerini ele almak uygun olacaktır. Ancak her şeyden önce Türk Deniz Kuvvetleri'nin tarihine kısaca değinilerek bu alanda geçmişten geleceğe uzanan köklü bir tarihi miras ve geleneğe sahip olduğumuz vurgulanmaya çalışılacaktır.

2. Türk Deniz Kuvvetleri'nin Tarihi

Türklerin denizle tanışması Oğuz Türklerinin Orta Asya'dan Anadolu'ya göç edip buraya yerleşmelerine dayanmaktadır.⁶ Türkleri denizlerle kaynaştıran kişi Emir Çaka Bey olmuştur. 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi'nden sonra Selçukluların Anadolu'ya yerleşmeye başladıkları dönemde İzmir merkezli bağımsız bir beylik kuran Emir Çaka Bey, İzmir'de modern bir tersane yaptırmış ve tersane civarındaki bölgeyi deniz üs kompleksine dönüştürmüştür. Akabinde kürekli ve yelkenli gemilerden oluşan 50 parçalık ilk Türk donanması 1081 yılında inşa edilmiştir. Deniz Kuvvetleri'nin kuruluş yılı olarak kabul edilen 1081'de Emir Çaka Bey donanmanın başında Ege'ye açılmıştır.

Haçlı Seferleri Anadolu Selçuklu Devleti'nin denizlere yönelik faaliyetlerini önemli oranda engellemiş olmakla birlikte, Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubat, Alanya ve Sinop Tersanelerinde inşa ettirdiği gemilerle filolar kurmuştur. Alanya Tersanesi, Türklerin kurmuş olduğu ilk or-

⁶ Bu bölüm Türk Deniz Kuvvetleri web sitesi "Deniz Kuvvetleri Komutanlığı tarihçesi" kısmında yer alan bilgilerden derlenmiştir.

ganize tersane olarak kabul edilmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin parçalanmasından sonra ortaya çıkan Beylikler döneminde de özellikle Karesi, Aydınoğulları ve Saruhanoğulları beyliklerinin denizdeki faaliyetleri Osmanlı İmparatorluğu'na bu alanda değerli bir birikim ve altyapı sağlamıştır.

Karamürsel'in 1323 yılında fethi ile Marmara Denizi'ne ulaşan Osmanlı Beyliği, 1324 yılında Batı komşusu Karesi Beyliği'nden yardım maksadıyla Mürsel Bey komutasında gönderilen 24 gemiden oluşan kuvvet sayesinde denizlerle tanışmıştır.

Doğu Marmara'ya kesin şekilde

yerleşmesinin ardından deniz gücü geliştirme faaliyetlerine girişmiş ve 1327 yılında Karamürsel'de ilk Osmanlı tersanesi kurulmuştur. Donanma hiyerarşik bir sistemle teşkilatlandırılmış ve Donanma Komutanı'na "Derya Beyi" ünvanı verilmiştir. Kara Mürsel Bey, Osmanlı Devleti'ndeki ilk "Derya Beyi" olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun denizlere yönelik modern anlamdaki teşkilatlanması Yıldırım Bayezid döneminde (1389-1403) başlamıştır. Gelibolu Deniz Üssünün 1401 yılında tamamlanması ile birlikte "Kaptan-ı Derya/ Kaptan Paşa" terimi kullanılmaya başlanmış ve Saruca Paşa Türk deniz tarihinin ilk Kaptan-ı Deryası olmuştur. Fatih Sultan Mehmet döneminde de denizcilik anlamındaki ilerleme devam etmiş, İstanbul'un fethinden sonra Osmanlılar Ege ve Karadeniz'de mutlak bir hâkimiyet sağladıktan sonra Akdeniz'e ilerlemiştir. Fatih Sultan Mehmet 1455 yılında dünyanın en büyük tersanelerinden biri olan İstanbul Tersanesi'ni Kasımpaşa'da kurmuştur. 1492-1495 tarihleri arasında ilk defa denizden tahliye harekâtı icra edilmiş, Kemal Reis tarafından İspanya'dan kovulan Müslüman ve Yahudiler Fas ve Cezayir'e intikal ettirilmiştir. Ayrıca bu dönemde Türk deniz bilimcileri dünya denizciliğine büyük katkıda bulunmuşlardır. Muhiddin Piri Reis'in 1513 ve 1528 yıllarında yaptığı iki dünya haritası ile Piri Reis'in "Bahriye (Kitab-ı Bahriye)" adlı kılavuz kitabı buna örnektir.

Yavuz Sultan Selim'in Mısır'a yönelik kara harekâtında Türk donanması önemli lojistik destek sağlamış, Mısır'ın fethinden sonra ise Osmanlı İmparatorluğu,

Kızıl Deniz ve Hint Okyanusu'nda faaliyet göstermeye başlamıştır. Yavuz Sultan Selim'in ölümünden sonra başa geçen Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) da donanmaya büyük önem atfetmiştir. Bu dönemde Barbaros Hayrettin Paşa'nın Kaptan-ı Derya olmasından sonra yeni gemilerin inşasıyla Osmanlı denizde daha da güçlenmiştir. Bunun sonucu olarak 1538 tarihinde kazanılan Preveze Deniz Savaşı zaferi Osmanlı Devleti'ni Akdeniz'in tartışılmaz hakimi yapmıştır. Zaferin kazanıldığı 27 Eylül günü her yıl Deniz Kuvvetleri Günü olarak kutlanmaktadır. Ayrıca 1543 yılında Fransa'nın İspanyol donanmasına karşı yardım istemesi sonucu Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı donanması Güney Fransa'ya sevk edilmiş ve ilk defa bir diplomasi unsuru olarak kullanılmıştır.

Aynı yıl Hadım Süleyman Paşa Umman Denizi'ne açılarak Aden'i ele geçirmiş, daha sonra Hindistan'a ulaşarak burada Portekizlilerle çarpışmıştır. Osmanlılar, doğudaki deniz ticaret yollarının kontrolü amacıyla uzun yıllar yoğun çaba sarf etmiştir. Türk denizciliği bu dönemde Salih Reis, Aydın Reis, Murat Reis, Selman Reis, Seydi Ali Reis, Hasan Reis, Piyale Paşa, Kılıç Ali Paşa gibi ünlü denizciler sayesinde büyük başarı göstermiştir.

XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı devlet adamlarının siyasi hedeflerine Deniz Kuvvetleri'ni arka planda bırakarak Kara Kuvvetleri'yle ulaşmaya çalışmaları, orduların lojistik yönden ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmasına ve toprak kaybı ile sonuçlanan yenilgilere sebep olmuştur. Öte yandan Osmanlı kendi iç sorunları sebebiyle Batı'daki teknolojik gelişmeleri takip edememiş, gemilerin yelkenli (kalyon) hale getirilmesi oldukça gecikmiştir. Osmanlı donanmasının 1770 yılında Rus donanması tarafından Çeşme'de baskına uğraması ve yakılması İnebahtı Savaşı'ndan sonra Osmanlı'nın denizlerde aldığı ilk büyük yenilgi olmuş ve Osmanlı Devleti bu savaştan sonra bir süre donanmasız kalmıştır.

18 Kasım 1773 tarihinde "Mühendishane-i Bahri Hümayun", bugünkü Deniz Harp Okulu kurulmuştur. Ancak 1827 yılında Yunan İsyanı sebebiyle Mora'nın Navarin Limanı'nda bulunan Osmanlı-Mısır donanması, İngiliz-Fransız-Rus kuvvetlerinden oluşan müttefik donanması tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmış ve hem donanma hem de eğitimli denizci personel kaybedilmiştir.

Sinop Baskını ve Kırım Savaşı'nın güçlü ve modern gemilerden oluşan bir donanmaya sahip olmanın gerekliliğini ortaya koyması Sultan Abdülaziz'i yeni gemiler inşa ettirmeye sevk etmiştir. Ayrıca 1864 yılında kurmay subay yetiştirmek amacıyla "Erkan-ı Harbiye-i Bahriye Mektebi" (Deniz Harp Akademisi) kurulmuştur. "Kaptan-ı Deryalık/Kaptan Paşalık" makamı 1867 yılında

kaldırılmış, yerine 1922 yılına dek sürecek olan “Bahriye Nazırlığı” makamı oluşturulmuştur. II. Abdülhamit döneminde de donanmanın güçlendirilmesi için çaba sarf edilmiş, Batılı ülkelerden kruvazör, muhrip, torpidobot ve gambot almak için harekete geçilmiştir. Fakat yeni alınan gemilerin Haliç’te atıl tutulması ve personelin eğitimsiz olması sebebiyle ilerleme sağlanamamıştır. Bu dönemdeki en önemli olaylardan biri 1889’da Ertuğrul fırkateyninin iade-i ziyaret kapsamında Japonya’yı ziyaret etmesi, ancak dönüş yolunda fırtına sonucu batmasıdır. Bu kaza Türk-Japon ilişkilerinin mihenk taşı olarak kabul edilmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sırasında tarihe geçecek Çanakkale Zaferi’nin kazanılmasında Nusret Mayın Gemisi’nin oynadığı rol büyük önem taşımaktadır. Kurtuluş Savaşı sırasında ise denizin önemi farklı bir boyut kazanmış ve Karadeniz üzerinden gelen silah, cephane ve diğer malzemelerin nakliyesi amacıyla bir deniz nakliyat teşkilatı kurulmuş, zamanla bu müdürlük daha da genişleyerek “Bahriye Dairesi Reisliği” adını almıştır. Savaşın bitimiyle birlikte küçük tonajlı savaş gemilerinin harekâta hazır hale gelmesi için çalışmalar başlamıştır. Deniz Kuvvetleri’nin geliştirilmesi maksadıyla TBMM 30 Aralık 1924 tarihinde Bahriye Vekaleti (Denizcilik Bakanlığı) yasası çıkarmış, imkânlar dahilinde uzun vadeli bir programla gerek yurtdışından gemi alımı gerekse mevcut gemilerin yenilenmesi suretiyle yeni bir donanma oluşturulmaya başlanmıştır.

Diğer taraftan, Lozan Antlaşması’nın Boğazlar Bölgesi’ni askerden arındırması nedeniyle Haliç’te ve İstinye’de bulunan Deniz Kuvvetlerine ait alt yapı tesisleri ilerleyen yıllar içinde bir plan dahilinde Gölcük’e transfer edilmiştir. Gölcük, bu dönemde ana üs olarak belirlenmiştir. 1927’de lağvedilen Bahriye Vekaleti’nin yerine 1928’de “Deniz Müsteşarlığı” makamı teşkil edilmiştir. 1930 yılında da Deniz Harp Akademisi kurmay subay yetiştirmek üzere faaliyete başlamıştır.

Eylül 1933’te Cumhuriyet döneminde ilk kez donanma bir diplomasi aracı olarak kullanılmış ve Başbakan İsmet İnönü’nün Bulgaristan’da gerçekleştirdiği görüşmeler sırasında Zafer ve Kocatepe muhripleri Bulgaristan açıklarına intikal ettirilmiştir. 1936’da Montrö Boğazlar Sözleşmesi’nin imzalanmasından sonra İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında birer Müstahkem Mevki Komutanlığı ve bu komutanlıklara bağlı olarak Deniz Komutanlıkları kurulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı öncesinde İngiltere ve Almanya’dan, savaş sonrasında ABD’den temin edilen suüstü gemileri ve deniz altılar ile donanma güçlendiril-

meye devam edilmiştir. 1928-1949 yılları arasında Deniz Müsteşarlığı olarak temsil edilen Deniz Kuvvetleri, Ağustos 1949'da Deniz Kuvvetleri Komutanlığı olarak teşkil edilmiştir. 1952'de NATO'ya üye olunması, ittifaka üye diğer devletlerle ilişkileri artırmış ve Türk Deniz Kuvvetleri'nin kuvvet yapısını, eğitim doktrinini, imkân ve kabiliyetlerini geliştirmiştir.

İlerleyen yıllarda gerçekleştirilen çeşitli modernizasyon projeleri Deniz Kuvvetleri'nin gücünü daha da artırmış, 90'lı yılların sonunda bir açık deniz kuvveti haline gelmesinin önünü açmış ve bugünkü çağdaş, güçlü ve modern kuvvet yapısına ulaşılmasını sağlamıştır.

3. Türk Deniz Kuvvetleri'nin Bugünü

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Türk Deniz Kuvvetleri, yüce önder Atatürk'ün bizzat çizdiği yolda ilerlemiş ve milli güce dayalı etkin bir deniz kuvvetlerine sahip olmayı esas almıştır. Bu çerçevede Deniz Kuvvetleri'nin temel görevi, Türkiye Cumhuriyeti'nin savunmasına destek olmak, denizlerdeki egemenlik haklarını ve deniz alaka ve menfaatlerini korumak ve kollamaktır.

Soğuk Savaş döneminde NATO'nun güney sınırının koruyucusu olan ve Boğazlar'ın emniyetinden sorumlu Türkiye, deniz gücü kapasitesini geliştirmek için yoğun çaba harcamıştır. Daha sonraki dönemde de Yunanistan ve

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ayrılmaz bir parçası olan Deniz Kuvvetleri; stratejik, operatif ve taktiksel anlamda teşkilatlanmış, menajman kontrolü ve yapısını esas almıştır.

Kıbrıs konusundaki gelişmeler Türkiye'yi deniz kuvvetlerinin güçlendirilmesine özel önem atfetmeye sevk etmiştir.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ayrılmaz bir parçası olan Deniz Kuvvetleri; stratejik, operatif ve taktiksel anlamda teşkilatlanmış, menajman kontrolü ve yapısını esas almıştır. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı stratejik seviyede kuvveti sevk ve idare ederken, operatif ve taktiksel seviyedeki komutanlıklar her türlü deniz harekâtını icra edecek yapıdadır. Bu bağlamda Deniz Kuvvetleri operatif seviyede dört ana ast komutanlık ile taktik seviyede Filo-Görev Grubu-Gemi-Boğaz-Bölge-Üs komutanlıklarından teşkil edilmiştir.⁷

Dört ana ast komutanlıklardan birincisi, görevi savaşa hazır deniz ve deniz hava kuvvetini kullanmak/kullandırmak, her türlü harekâta hazır olacak şekilde idame etmek, operatif ve taktiksel seviyede gelişmelere öncülük etmek, kuvvet hedeflerinin saptanmasında etkin rol oynamak olan Gölçük'teki Donanma Komutanlığı'dır. 6.300'den fazla erbaş/er, 4.000'den fazla işçi/devlet memuru, 8.000'den fazla subay/astsubayın görev yaptığı Donanma Komutanlığı'nın temel hedefi, modern Türk donanmasının oluşturulmasıdır. Ağustos 2011 ve 2015'teki yeniden yapılanmanın ardından Harp Filosu Komutanlığı bünyesinde Gölçük Deniz Üssü'ndeki Kuzey Görev Grubu, Aksaz

⁷ Türk Deniz Kuvvetleri, http://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=200&dil=1 (Erişim tarihi: 10.05.2015).

Deniz Üssü'ndeki Güney Görev Grubu ve Foça Deniz Üssü'ndeki Batı Görev Grubu, Gölcük'teki Denizaltı ve Erdek'teki Mayın Filosu Komutanlıkları, Gölcük'teki Lojistik Destek Gemileri Komodorluğu, İzmit'teki Deniz Hava Komutanlığı, Gölcük Deniz Ana Üs Komutanlığı, Gölcük Tersane Komutanlığı, Deniz İkmal Merkezi Komutanlığı, Envanter Kontrol Merkezi Komutanlığı, Ordonat Merkezi Komutanlığı, Yıldızlar Su Üstü Eğitim Merkezi Komutanlığı, Taktik ve Doktrin Geliştirme Merkezi, Donanma Komutanlığı'na bağlı olarak görev yapmaktadır.

İkincisi İstanbul'da bulunan, Boğazlar, Marmara Denizi ve Karadeniz'den sorumlu, temel görevi muharip gemilere lojistik ve sahil desteği sağlamak, üs ve lojistik destek tesislerini yönetmek ve sorumlu bulunduğu bölgelerdeki kıyı muharip görevlerini yerine getirmek olan Kuzey Deniz Saha Komutanlığı'dır. Bu komutanlık; İstanbul ve Çanakkale Boğaz Komutanlıkları, Karadeniz Bölge Komutanlığı, Seyir Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı, Deniz Müzesi Komutanlığı, Kurtarma ve Sualtı Komutanlığı, Araştırma Merkezi Komutanlığı (ARMERKOM) ile İstanbul Tersane Komutanlığı'nı kapsamaktadır.

Üçüncüsü, Ege ve Akdeniz'den sorumlu, görevi muharip gemilere lojistik ve sahil desteği sağlamak, üs ve lojistik destek tesislerini yönetmek ve sorumlu bulunduğu bölgelerdeki kıyı muharip görevlerini yerine getirmek olan İzmir'deki Güney Denizi Saha Komutanlığı'dır. Amfibi Görev Grup Komutanlığı, Ege ve Akdeniz Bölge Komutanlıkları (bünyesinde Amfibi Deniz Piyade Tugay Komutanlığı), Aksaz ve İskenderun Deniz Üs Komutanlıkları, İzmir Tersane Komutanlığı ve Deniz Gözetleme Komutanlığı, Güney Denizi Saha Komutanlığı'na bağlı görev yapmaktadır.

Dördüncüsü ise Deniz Kuvvetleri'nin görev ihtiyacına yönelik olarak eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürüterek donanımlı personel yetiştirmekle görevli İstanbul'da bulunan Deniz Eğitim ve Öğretim Komutanlığı'dır. Bünyesinde Deniz Harp Okulu, Karamürselbey Eğitim Merkezi Komutanlığı ve Derince Eğitim Merkezi Komutanlığı olmak üzere, Deniz Lisesi ve Deniz Astsubay Yüksek Meslek Okulu Komutanlıklarından oluşmaktadır.

Ana deniz üsleri Gölcük, Erdek, Foça ve Aksaz'da yer almaktadır. Buna ilave-ten İstanbul, Karadeniz Ereğlisi, Trabzon, Bartın, Çanakkale, İzmir, Antalya, Mersin ve İskenderun'da deniz üsleri; Kartepe, Çanakkale ve Dalaman'da deniz hava üsleri mevcuttur.

Harita 4: Türkiye'nin Deniz Üsleri

Türk Deniz Kuvvetleri'nin envanterinde 16 fırkateyn-FFGH⁸ (4 Barbaros, 4 Yavuz, 8 Gabya Sınıfı), 8 korvet-FSGH, FS⁹ (2 Ada, 6 Burak Sınıfı), 23 hücumbot-PGFG, PT¹⁰ (9 Kılıç, 2 Yıldız, 4 Rüzgâr, 4 Doğan, 4 Kartal Sınıfı), 13 denizaltı-SSG, SSK (4 Gür, 4 Preveze, 5 Ay Sınıfı), 17 mayın avlama gemisi-MHC, MSC, MSI (6 Aydın, 5 Engin, 2 Felenk, 4 Seydi Sınıfı), 16 karakol gemisi-PC (Tuzla Sınıfı), 4 amfibi çıkarma gemisi-LST, 29 amfibi çıkarma aracı-LCT, LCM olmak üzere toplam 126 adet 150.768 tonaja sahip harp gemisi bulunmaktadır.

Ayrıca envanterde 1 istihbarat gemisi (AGI), 2 hidrografi gemisi (AGS), 2 akaryakıt ikmal gemisi (AOR), 3 akaryakıt nakliye gemisi (AOTL), 2 kurtarma gemisi (ASR, ARS), 1 personel nakliye gemisi, 10 açık deniz romörkörü (ATR, ATS, ATA), 2 okul gemisi (AX), 8 eğitim botu (AXL) ve 2 ağ gemisinden (ABU) oluşan 87.768 tonaja sahip 33 yardımcı gemi yer almaktadır.¹¹

Buna ilaveten Türk Deniz Kuvvetleri 35 helikopter (24 SH-70B, 11 AB-212), 6 deniz karakol uçağı (CN-235), 2 ulaştırma uçağı (ATR-72) ve 7 eğitim uçağından (TB-20) oluşan 50 adet deniz hava vasıtasından müteşekkildir.

Öte yandan Deniz Kuvvetleri bünyesinde 12 Sualtı Taaruz Timi (SAT), 15

8 Fırkateyn: hafif yapılı, hızlı, çeşitli tonajlarda, savaşlarda büyük gemilere destek veren modern savaş gemisi.

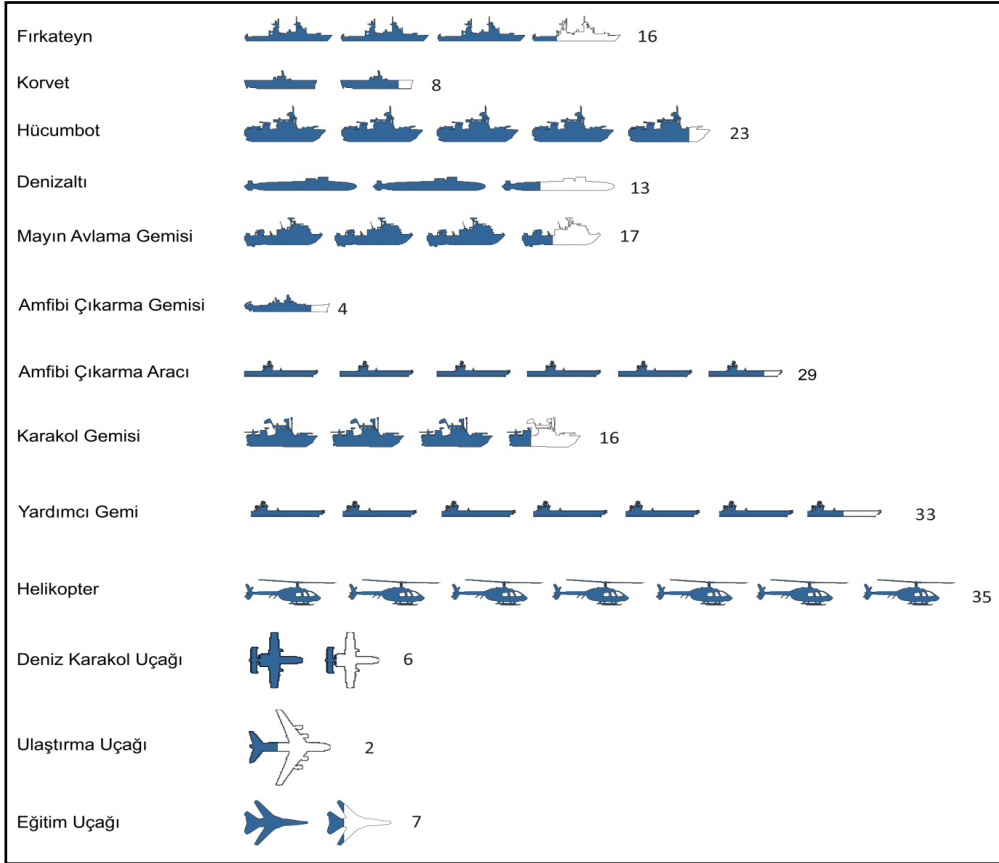
9 Korvet: fırkateynden küçük, sahil karakol gemilerinden büyük savaş gemisi.

10 Hücumbot: yüksek hareket kabiliyetine sahip, anti-gemi füzeleriyle donatılmış küçük savaş gemisi.

11 Gemilerin teknik özellikleriyle ilgili detaylı bilgi için bkz: Türk Deniz Kuvvetleri, "Platformlar", <http://www.dzkk.tsk.tr/index.php?dil=1> (Erişim tarihi 17.05.2015).

Sualtı Savunma Görev Timi (SAS), 4 Amfibi Deniz Piyade Taburu (3 piyade, 1 destek) ve 8 Kurtarma Timi (1 ADS, 1 DSA, 6 kurtarma) bulunmaktadır.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında toplam 48.000 tonluk 23 platformdan oluşan Türk donanması, bugün toplam 238.536 tonluk 159 muhtelif tipte gemi, 50 hava aracı ve çeşitli muharip unsurlardan oluşan, yaklaşık 52.000 personelin¹² görev yaptığı bir güce dönüşmüştür.

Şekil 1: Türk Deniz Kuvvetleri Envanteri

1950-1960 yıllarında alt yapı ve eğitimli personel yetersizliği nedeniyle bakım ve onarım maksadıyla üç yılda bir yurt dışına gönderilen gemilerin bakımları, yurt dışında eğitim görmüş personelin gayretiyle yurt içindeki askeri tersanelerde yapılmaya başlanmıştır. Elde edilen bilgi birikimiyle de refakat muhribi (TCG Berk, TCG Peyk) inşa projeleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1970 yıllarından itibaren yabancı firmalar tarafından sağlanan dizayn inşa modeli ve malzemeleriyle 1990'lı yılların ortasına kadar denizaltılar, hücumbotlar ve fırkateynler Türkiye'de inşa edilmiştir. 90'lı yıllara gelindiğinde, askeri tersanelerde ulaşılan mühendislik seviyesi, bilgi ve teknoloji birikimi ile Ar-Ge

¹² Türk Deniz Kuvvetleri bünyesinde 49 amiral, 5334 subay, 250 yedek subay, 13.189 astsubay, 3517 uzman erbaş, 20.065 erbaş/er, 3743 devlet memuru ve 6756 işçi görev yapmaktadır.

alanında yetişen personel sayesinde savaş sistemleri yazılımları GENESİS adı altında millileştirilmiştir. Temelleri Taşkızak Tersanesi'nde atılan ve amacı yerli savaş gemisi inşası olan Dizayn Proje Ofisi, 2004 yılından itibaren tamamen yerli olarak tasarlanan MİLGEM korvetinin askeri tersanede dizayn ve inşaa çalışmalarına başlanmıştır.

Halen gelişen teknolojiyi takip eden, güçlü ve üstün yetenekli bir donanmaya sahip olma amacıyla modernizasyon çalışmaları devam etmektedir. Bu

kapsamda savunma teknolojilerinde bilgi birikimi sağlamak ve yerli savunma sanayi katkı payını yüksek tutmak anlamında büyük önem arz eden, Denizaltı Savunma Harbi (DSH) ve Karakol Gemisi Projesi olarak başlatılan MİLGEM (Mili Gemi) projesi ciddi bir başarıdır. Bu proje bünyesinde Deniz Kuvvetleri'nin kendi mühendisleri gemi dizayn çalışmalarını yürütmektedir. Bazı donanımlar ve cihazlar (sonar gibi) TÜBİTAK ile Deniz Kuvvetleri'nin Araştırma Merkezi Komutanlığı'nın (ARMERKOM) müşterek çalışması sonucu geliştirilmiştir. Bu projenin ilk ürünleri, ileri teknolojiye sahip harp gemileri olan Heybeliada ve Büyükada korvetleridir. MİLGEM Projesi, Türk Deniz Kuvvetleri'nin kendine yeterli olması amacıyla atılan önemli bir adımdır.

Türk Deniz Kuvvetleri'nin idaresindeki askeri tersaneler (Detaylar ektedir.) deniz gücü bağlamında bir diğer önemli unsurdur. Deniz Kuvvetleri'nin gerek çağa ayak uydurması gerekse milli savunma sanayiinin gelişebilmesi için tersaneler ve bakım-onarım tersaneleri büyük ehemmiyet arz etmektedir. Tersanelere ilaveten araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin bel kemiği olan Araştırma

Merkezi Komutanlığı, özgün gemi dizayn kabiliyetleriyle yurt içi ve yurt dışında örnek alınacak seviyeye yükselen Dizayn Proje Ofisi, malzeme yönetimi konusunda uzmanlaşmış Envanter Kontrol Merkezi, ihtiyaçların belirlenmesi, taktiklerin geliştirilmesi ve Ar-Ge ihtiyaçlarının saptanmasından sorumlu Deniz Kuvvetleri'nin taktik yönünden kurumsal hafızası ve beyni konumun-

daki Taktik Geliştirme Doktrin ve Analiz Merkezi ile lojistik alanında geliştirilen tüm uygulamaların toplandığı Deniz Lojistik Yönetim Bilgi Sistemi Türk Deniz Kuvvetleri'nin bugünkü gücünde önemli pay sahibidir.

İlgili sistemler sayesinde kendi harekât isteklerine göre tasarlanan milli suüstü gemisini inşa edebilen Türkiye, dünyada da denizaltı inşa edebilen 16 ülkeden biri haline gelmiştir. Türkiye milli denizaltılarının dizayn ve inşa kapasitelerini geliştirmek için gerekli adımları atarak kendisine 2020'li yılları hedef belirlemiştir.

Bu hedef saptanırken özel sektörün de gemi inşa faaliyetlerinde yer alması daima dikkate alınmıştır. Ancak harp etkinliği yüksek muharip unsurların özellikleri ve mevcut özel tersanelerin imkân ve kabiliyetleri dikkate alınarak, özel tersanelerin harp etkinliği yüksek unsurların dışında kalan platformların tedariğinde kullanılması uygun bulunmuştur. Bu bağlamda özel tersane ve kuruluşlar, tasarım sorumluluğunu da yürütebilecek proje tedarik modeli ile yeni tip karakol botu (Dearsan Tersanesi), LCT (adık Tersanesi), LST (Al-yans-ADIK), lojistik destek gemisi (Selah, RMK Marine, Sedef Tersanesi), kurtarma gemisi (İstanbul Denizcilik), eğitim botu (Düzgit Tersanesi), SAT botu (Yonca-Onuk Tersanesi), Mesaha Botu (Gözüylmaz Aş.) gerçekleştirmektedir. Ancak özel tersanelerde yürütülen Deniz Kuvvetleri Komutanlığı projelerinin zamanında ve aksama olmaksızın tamamlanabilmesi için daha etkin bir kontrol ve takip imkânı verecek yeni bir yapıya ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir. Bugün özel sektör tersanelerinde gerçekleştirilen projelerde gemi dizayn ve inşa faaliyetleri Savunma Sanayii Müsteşarlığı, sözleşme kapsamında teşkil edilen Proje Kontrol Ofisi tarafından takip edilmekte olup bu sistemin geliştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Bugün ABD donanmasında bile en başarılı harp gemileri olarak gösterilen *Arleigh Burke* sınıfı (DDG-51) gemiler, The Naval Sea Systems Command (NAVSEA) tarafından dizayn edilmiştir. Son olarak sivil tersanelerde dizayn ve yapımı gerçekleştirilen kıyı muharebe gemilerinden elde edilen neticeleri ve NAVSEA'nin bu alandaki başarısını dikkate alan ABD Deniz Kuvvetleri'nin,

İlgili sistemler sayesinde kendi harekât isteklerine göre tasarlanan milli suüstü gemisini inşa edebilen Türkiye, dünyada da denizaltı inşa edebilen 16 ülkeden biri haline gelmiştir.

ön dizayn ve kontrat dizaynını bizzat gerçekleştirdiği modele geri döndüğü gözlemlenmektedir. Bu çerçevede, harp etkinliği yüksek muharip unsurların tasarımının Dizayn Proje Ofisi tarafından yüklenici üzerinden sağlanacak hizmetlerle birlikte yapılması, prototip geminin inşa ve entegrasyonunun ise Deniz Kuvvetleri Komutanlığı tersanelerinde gerçekleştirilmesi uygun olacaktır. Deniz Kuvvetleri'nin ihtiyaç duyduğu diğer

projelerin ise özel sektörde milli imkânlarla tasarlanıp inşa edilmesinin, ancak tasarım ve inşa sürecinin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın kontrol ve gözetiminde yürütülmesinin gerek bugüne kadar yaşanmış ve yaşanması muhtemel aksaklıkların giderilmesi gerekse özel sektörün desteklenmesi açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Deniz kuvvetlerinin kendisine has en önemli özelliği seyyaliyeti ve muharip unsurlarıyla uzun süre denizde kalabilmesidir. Bu özelliklerine istinaden, lojistik desteği sağlayacak unsurların da bu kuvvete istenilen yer ve zamanda kesintisiz ve yeterli desteği sağlayacak imkân ve kabiliyette olması gerekmektedir.

Kazanılan başarıların desteklenebilmesi ve Deniz Kuvvetleri unsurlarının her an harekâta hazır tutulabilmesi için güçlü bir lojistik sisteme ihtiyaç duyulması kaçınılmazdır. Zira deniz kuvvetlerinin kendisine has en önemli özelliği seyyaliyeti ve muharip unsurlarıyla uzun süre denizde kalabilmesidir. Bu özelliklerine istinaden, lojistik desteği sağlayacak unsurların da bu kuvvete istenilen yer ve zamanda kesintisiz ve yeterli desteği sağlayacak imkân ve kabiliyette olması gerekmektedir. Bu durum Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın kendine has bir lojistik teşkilat tesis etmesini zorunlu kılmıştır. Bu çerçevede, lojistik destek unsurları sahillere yayılmış üsler bünyesinde Ana Ast Komutanlıklara bağlı olarak konuşlanmıştır.

Çevre denizlerimizde görev yapan unsurların lojistik desteği sahillere yayılan lojistik teşkillerin sağlanırken, alan dışında veya özel görev icra eden gemiler, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı harekât kontrolüne girmeleri sebebiyle her türlü lojistik desteği bu kurumdan almaktadır.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, muharip unsur komutanlıkları üzerinden lojistik sorumluluğu almış ve bahse konu unsurların lojistik desteğinin Ana Ast Komutanlıklar sorumluluğunda yürütülmesi yönünde teşkilatlanmıştır. Bu kapsamda; bulunduğu bölge itibarıyla idari olarak Ana Ast Komutanlıkların emrinde görev yapan lojistik teşkillerin, doğrudan Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndaki ilgili Başkanlık/Daire Başkanlıkları ile malzeme ve kaynak yö-

netimini içeren menajman bağlantısı mevcuttur.¹³ Diğer bir ifadeyle, ikmal/onarım/ordonat teşkilleri idari görevlerini bağlı bulunduğu Donanma veya Saha Komutanlıklarının emirlerine göre yürütürken lojistik, teknik ve mali menajman görevlerini Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nda ilgili başkanlığın emirlerine göre planlamak ve icra etmektedir.

Bu sistemin ana unsurlarının başında malzeme yönetimi konusunda uzmanlaşmış Envanter Kontrol Merkezi gelmektedir. Bu alandaki faaliyetler ORSA sistemiyle birleştirilen Deniz Lojistik Yönetim Bilgi Sistemi dahilinde Malzeme Yönetim Bilgi Sistemi imkân ve kabiliyetleriyle merkezi veri tabanı üzerinde çalışan bilgi sistemleri aracılığıyla yürütülmektedir. Yaklaşık 1.266.193 kalem malzeme sayısına ilave olarak diğer konfigürasyon belgeleri de dikkate alındığında bugün Deniz Kuvvetleri Cihaz ve Malzeme Envanteri'nde tutulan konfigürasyon bilgilerinin sayısı 21 milyonu aşmıştır.

Ancak mevcut durumda envanterdeki yerli malzeme miktarı %30'dur. Bugüne kadar yerleştirme faaliyetleri neticesinde 23.000 kalem malzemenin yerleştirilmesi tamamlanmış, 9000 yerli firma kaydı açılmış, yurtiçi tedariklerden 22 milyon dolar tasarruf sağlanmıştır. Platformların görevde kalma süreleri dikkate alındığında yerleştirme sağlanan malzemelerin kullanılması sonucu elde edilecek tasarrufun 100 milyon doları aşacağı değerlendirilmektedir.

Ayrıca ülkemizde ve dünyada yaşanan hızlı gelişim ve değişimler düşünüldüğünde çok maksatlı; geniş, esnek ve modüler kullanım alanlarına sahip; milli ve uluslararası harekâtı destekleyebilecek komuta-kontrol ve savaş yönetim sistemlerine sahip; insansız suüstü, hava ve sualtı sistemlerini kullanabilen; asimetrik tehditlerin yanında çok boyutlu askeri tehditlerle mücadele edebilecek; siber savaşı göğüsleyebilecek; sadece denizde değil, kara içlerine etki edebilecek silah, sistem ve platformlara sahip; doğal afet ve insani yardım harekâtlarında kıyıda 6000 kişiye doğrudan veya dolaylı destek sağlayabilecek; değişen deniz/hava şartları ve iklim değişiklikleriyle başa çıkabilecek şekilde dizayn ve inşa edilmiş; çevreci ve ekonomik platform ve sistemlerin inşa/tedariklerinin temel prensip haline gelmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Türk Deniz Kuvvetleri bunları kendi imkânları ile geliştirebilecek, kullanım koşullarını belirleyebilecek, personelini yetiştirebilecek ve idame ettirebilecek imkân ve kabiliyete sahip olmaya devam etmelidir.

Bu bağlamda birlikte çalışabilirliğin sağlanarak uluslararası görev ve sorum-

¹³ Menajman bağlantısının amacı; planlama ve bütçeleme açısından Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na doğrudan bağlı, birden fazla birliğe hizmet veren ve onlarla görev ilişkisi bulunan birlik ve kurumların, emir ve komuta birliği prensibini zedelemeyen, koordinasyon ve işbirliği içerisinde görevlerini icra etmelerini sağlamaktır.

lulukların yerine getirilebilmesi adına en son teknolojiye sahip, sistem ve sensörlerle donatılmış değişik tipte platformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut kaynaklar çerçevesinde günümüzde ve gelecekte Deniz Kuvvetleri'nin harekât ihtiyaçlarına cevap verebilecek kuvvet yapısının sağlanması için hazırlanmış pek çok modernizasyon projesi bulunmaktadır. Milli gemi projesi (MİLGEM) kapsamında Ada sınıfı korvetlerin diğer iki adedinin inşası¹⁴,

MİLGEM 5-8'in revize edilerek I sınıfı fırkateynlerin inşası, havadan bağımsız yeni tip denizaltı, havuzlu çıkarma gemisi (LPD/LPH)¹⁵, amfibi gemisi (LST)¹⁶, Türk tipi hücumbot, Tuzla sınıfı karakol gemisi¹⁷, yeni nesil mayın avlama gemisi, denizde ikmal muharebe destek gemisi, lojistik destek gemisi, denizaltı arama-kurtarma gemisi, kurtarma ve yedekleme gemisi ana platform tedarik projeleridir.

Bir ülkenin deniz gücünün savaş ve barış zamanı güç projeksiyonu sağlayacak nitelikte olması ülkenin ulusal çıkarlarının korunması açısından elzemdir.

Yarı ömür modernizasyonu kapsamında Barbaros ve Preveze sınıfı denizaltıların modernizasyonu ile Ay sınıfı denizaltıların cihaz sistemlerinin yenilenmesi sayılabilir. Silah sistem projelerinde Akya torpido, satıhtan havaya milli güdümlü mermi, Sea Hawk helikopterlerine Temren güdümlü mermi entegrasyonu, Temren tedariği, Atmaca füze sistemi, milli müşterek seyir füzesi (Gezgin), yakın hava savunma sistemlerinin modernizasyonu ve tedariği yer almaktadır. Ayrıca Meltem-3 deniz hava projesi kapsamında gözetleme ve karakol görevleri için uçak ve genel maksatlı helikopter tedariği, komuta-kontrol kapsamında ise Savaş Yönetim Sistemi Entegrasyon ve İşletim Yazılımı GENESIS ADVENT'in uygulamaya konması ve denizaltı savaş sistemlerinin

14 Geminin helikopter konuşlanması ile DSH imkân ve kabiliyetleri artırılmış, Harpoon ve 76 mm top entegrasyonu ile etkin su üstü harbi yeteneği kazandırılmıştır. Gemi, sahip olduğu verimli ve esnek CODAG (Combined Diesel and Gas Turbine) tahrik sistemi konfigürasyonu ile 30 knot sürat yapabilmektedir.

15 İntikal ve hareket kabiliyetini artıracak olan LPD, toplam 8 adet helikopter ile 94 adet muhtelif amfibi araç ve Amfibi Deniz Piyade Taburunu taşıma kabiliyetine sahip olacaktır.

16 LST tipi gemiler uzak mesafelere güç aktarım ihtiyacını karşılamakta, hava imkân ve kabiliyetlerine sahip bulunmakta ve araç ile insanların belli süre barınmasına olanak sağlamaktadır.

17 Tuzla Sınıfı Karakol Gemileri sahillere yakın bölgelerde karakol ve DSH görev fonksiyonlarını karşılamak üzere tasarlanmıştır.

milli imkânlarla geliştirilmesi (Milli Üretim Entegre Denizaltı Savaş Yönetim Sistemi-MÜREN) öngörülmektedir. Bunlara ilaveten açık deniz romörkörü, yeni SAT botu, acil müdahale ve dalış eğitim botu ve araştırma gemisi tedarigi ve denizde durumsal farkındalık kapsamında yürütülen ve özellikle Ege Denizi'nde keşif, gözetleme, tespit ve teşhise yönelik Uzun Ufuk projesinin¹⁸ geliştirilmesi planlanmaktadır.

4. Türk Deniz Kuvvetleri'nin Güvenlik ve Savunma Açısından Önemi

Donanmanın işlevlerini diplomatik, askeri ve polis rolü olmak üzere üç grupta inceleyen Prof. Ken Booth, askeri işlevin bu üçlemenin temelini oluşturduğunu ve askeri gücün donanmanın temel unsuru olduğunu ifade etmektedir.¹⁹ Zira deniz kuvvetlerinin güç kullanma veya güç kullanımıyla tehdit etme kabiliyeti diğer tüm hareket biçimlerine (diplomasiye ve dış politikaya katkısına) anlam kazandırmaktadır.

Donanmanın askeri niteliği sadece savaş zamanında değil barış zamanında da ehemmiyet arz etmektedir. Bir ülkenin deniz gücünün savaş ve barış zamanı güç projeksiyonu sağlayacak nitelikte olması ülkenin ulusal çıkarlarının korunması açısından elzemdir. Deniz kuvvetleri sıcak çatışma durumunda diğer kuvvet unsurlarıyla birlikte müdahale etmenin veya savunmaya katılmanın yanında caydırıcılığın sağlanması, ulusal sınırların korunması, adaların korunması, deniz ticaret yollarının güvenliğinin sağlanması, enerji güvenliğinin sağlanması, organize suçla mücadele edilmesi, açık denizlerdeki çıkarların korunması, ittifaklara katılım ve destek sağlanması, kara operasyonlarına destek sağlanması, gerekli durumlarda keşif, gözetleme ve istihbarata destek olunması gibi görevleri de icra etmektedir.

Türk Deniz Kuvvetleri'nin 1963-64 ve 1967 Kıbrıs krizinde, 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı'nda, 1973-76 ve 1987 Ege kıta sahanlığı sorununda ve 1996 Kardak Krizi'nde oynadığı rol kriz durumlarında donanmanın askeri işlevine örnek gösterilebilir. Ayrıca tarihi deneyimler kıtaları birbirine bağlayan iki önemli su yolu olan İstanbul ve Çanakkale Boğazları'nın emniyetinin sağlanmasının önemine işaret etmektedir ki bu görev de Türk Deniz Kuvvetleri'ne düşmektedir.

Bunlara ilaveten Türk karasularındaki güvenlik faaliyetleri kapsamında, 1996 yılında Çeçen eylemciler tarafından kaçırılan Avrasya feribotundan rehinelere

¹⁸ Uzun Ufuk Projesi sahile konuşlu Radar İstasyonları ile birlikte; denizdeki platformlardan, İnsansız Hava Araçlarından, Deniz Karakol uçaklarından, diğer Komutanlıklar ile kamu kurum/kuruluşlarından gelen bilgileri Ege, Akdeniz ve Karadeniz'de bulunan bölgesel Gözetleme Koordinasyon Merkezleri vasıtasıyla birleştirilmektedir.

¹⁹ Ken Booth, *Navies and Foreign Policy* (New York: Crane, Russak & Company Inc, 1977), 16.

ve daha sonra eylemciler SAS Timleri tarafından sahile getirilmiş, iç güvenlik harekâtına destek anlamında SAS Timleri, 2007 yılında Bingöl ve Yüksekova/Hakkari’de terör örgütü tarafından yerleştirilmiş el yapımı patlayıcı düzeneğin zararsız hale getirilmesi faaliyetlerinde görev almış, 2011 yılında bir terör örgütü mensubu tarafından kaçırılan Kartepe adlı deniz otobüsüne SAT komandoları tarafından gerçekleştirilen operasyon sonucu eylemci etkisiz hale getirilmiştir. Öte yandan Deniz Kuvvetleri vatan toprakları dışında bulunan Türk vatandaşlarının güvenliği hususunda, 1997 yılında Arnautluk’taki iç savaş ortamında, 2006’da Lübnan krizi sırasında, 2011’de Libya’daki iç savaş ortamında ve 2015’te Yemen’de süren iç karışıklık sebebiyle Türk vatandaşlarının bu ülkelerden tahliyesi görevlerini yürütmüştür.

Güvenlik kapsamındaki diğer icraata örnek olarak; stratejik petrol nakliyatının güvenliğini tesis etmek ve NATO’nun bölgedeki deniz güvenliği çabalarını desteklemek için Türk Deniz Kuvvetleri’nin Akdeniz Kalkanı Harekâtı’na (*Operation Mediterranean Shield*), terörle mücadele kapsamında NATO tarafından desteklenen Etkin Çaba Harekâtı’na (*Operation Active Endeavour*), deniz haydutluğuyla mücadele amaçlı NATO tarafından gerçekleştirilen Okyanus Kalkanı Harekâtı’na (*Operation Ocean Shield*), Karadeniz’de şüpheli gemileri ve trafiği denetleme amaçlı Karadeniz Uyum Harekâtı’na (*Operation Black Sea Harmony*), Lübnan açıklarında yasaklanmış silah ve malzemenin Lübnan’a girişini caydırmak ve keşif, gözlem, karakol faaliyetleri icra etmek amacıyla UNIFIL Deniz Harekâtı’na ve Bosna Hersek’teki IFOR ve SFOR operasyonlarına katılım verilebilir.

Deniz kuvvetleri barışı koruma ve/veya barışı sağlama amacıyla koalisyon güçlerine katılım ve destek sağlayarak kendisine de zarar verebilecek olan krizlerin yönetim faaliyetlerine katılarak ülkesine dolaylı olarak fayda sağlayacaktır. Ayrıca uluslararası deniz ticaret ve enerji nakil yollarının güvenliğini ulusal güvenlikten ayırmak küreselleşen dünyada mümkün görünmemektedir. Hatta 19. yüzyıl sonlarında ünlü İngiliz deniz tarihçisi Julian Corbett deniz savaşının amacını, deniz kontrolünü elde etmek ve düşmanın elde etmesini engellemek şeklinde tanımlamıştır.²⁰ Denizin kontrolündeki maksat ise deniz ticaretinin korunması ve ticaret yollarının düşmanın kontrolüne geçmesinin önlenmesidir. Dolayısıyla deniz ticaret yollarının güvenliğine yönelik faaliyetlere katılım, ülkelerin kendi güvenliği için de önem taşımaktadır. Türkiye’nin inisiyatifinde 1 Mart 2004 tarihinde başlatılan Karadeniz Uyum Harekâtı ile 1 Nisan 2006 tarihinden itibaren Doğu Akdeniz’de başlatılan Akdeniz Kalkanı Harekâtı bu kapsamda değerlendirilmelidir. Karadeniz’in barışçıl ilişki-

²⁰ Julian S. Corbett, *Deniz Stratejisinin Prensipleri* (İstanbul: Doruk, 2010).

ler çerçevesinde kontrol edilmesi ve güvenliğinin sağlanması esas alınarak tüm sahil devletlerinin katılımına açık şekilde başlatılan Karadeniz Uyum Harekâtı'nın amacı yasa dışı faaliyetlere karıştıklarından şüphelenilen ticari gemileri tespit etmek ve izlemek, böylece terör faaliyetlerini ve yasadışı girişimleri caydırmaktır. Akdeniz Kalkanı Harekâtı'nın amacı ise Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Ceyhan Terminali çıkışlı stratejik petrol ulaştırmasının güvenliğini tesis etmek ve dolaylı olarak küresel enerji güvenliğine katkı sağlamak, muhtemel tehdit unsurlarına karşı varlık göstererek caydırıcılığı tesis etmek ve NATO'nun bölgedeki deniz güvenliği çabalarını desteklemektir. Denizde dumsal farkındalığın sağlanması ve geliştirilmesinin yanında edinilen bilgiler NATO, Etkin Çaba ve UNIFIL Deniz Harekâtı unsurlarıyla paylaşılmaktadır. Yine Akdeniz'in Türkiye için önemi göz önünde bulundurularak NATO'nun Etkin Çaba Harekâtı'na katılımı kendisine yarar sağlamaktadır.

Buna ilaveten NATO'nun akıllı savunma projesi çerçevesinde 2012'de Deniz Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde bir deniz güvenliği mükemmeliyet merkezi kurulmasına karar verilmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde Çok Uluslu Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi (Multinational Maritime Security Centre of Excellence) Temmuz 2012'de Aksaz Deniz Üs Komutanlığı'nda faaliyete geçirilmiştir. Bu merkezin misyonu; kapsamlı deniz güvenliği yaklaşımı çerçevesinde NATO, ortaklık ülkeleri ve deniz güvenliği paydaşlarını her seviyede ve konuda, alan uzmanları ile desteklemektir. Merkez; deniz terörizmi, denizde kitle imha silahlarının yayılması, denizle bağlantılı organize suçlar, yasadışı göç ve kaçakçılık, deniz haydutluğu ve silahlı soygun, denizde el yapımı patlayıcı maddeler ile mücadele ve deniz kirliliği konuları üzerinde çalışmaktadır.

Prof. Ken Booth deniz gücünün polis rolüne ilişkin olarak sahil güvenlik kabiliyetlerine işaret etmektedir. Bazı ülkelerin ayrı sahil güvenlik teşkilatları bulunmamakta bu kapsamdaki görevler (sahil ve karasuları korumak, denizlerde can ve mal güvenliğini sağlamak, arama ve kurtarma görevlerini icra etmek, karasularına giren mültecileri silah, mühimmat gibi çatışma unsurlarından arındırmak ve yetkililere teslim etmek, deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık eylemine engel olmak, su ürünleri avcılığını ve su altı dalışlarını denetlemek, vs.) de deniz kuvvetleri tarafından yerine getirilmektedir. Ancak Türk Sahil Güvenlik Komutanlığı, Türk Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndan bağımsız olup hizmet yönünden İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir kolluk gücüdür. Savaş zamanı gerekli görüldüğü takdirde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrinde ülke savunmasına katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte Sahil Güvenlik Komutanlığı'na eğitim, insan gücü kaynağı ve destek Deniz Kuvvetleri Komutanlığı tarafından sağlanmaktadır.

Sürekli olarak varlık gösterme, bir etkiyi devam ettirebilme ve uzak mesafelere gidebilme kabiliyetine sahip olması deniz kuvvetlerini dış politikanın önemli bir unsuru haline getirmektedir.

5. Türk Deniz Kuvvetleri'nin Dış Politika Açısından Önemi

Etkin bir deniz gücüne sahip olmak sadece ülkenin güvenliğini tesis etmek, caydırıcılığı sağlamak ve askeri hedeflere ulaşmak için değil aynı zamanda dış politikanın uygulanmasına yardımcı olmak ve dış politika kapsamındaki çıkarları korumak anlamında da önemlidir. Amiral Don Pilling “donanma artık sadece savaş zamanı kullanılan bir araç değil, uluslararası barış ve istikrarı sağlamak amacıyla güvenlik ortamını şekillendirmede, krizlere müdahale etmede, ortaklık ve ittifak oluşturmada kullanılan asli ve karmaşık bir araçtır” değerlendirmesini yapmaktadır.²¹

Sürekli olarak varlık gösterme, bir etkiyi devam ettirebilme ve uzak mesafelere gidebilme kabiliyetine sahip olması deniz kuvvetlerini dış politikanın önemli bir unsuru haline getirmektedir. Deniz kuvvetleri aracılığıyla diplomatik anlamda afet yardımı, arama-kurtarma çalışmaları, tahliye operasyonları, liman ziyaretleri, sancak gösterme gibi iyi niyetli veya ilgili ülkeye yakın sularda savaş gemisi/uçak gemisi bulundurma, ablukaya alma gibi zorlayıcı nitelikli faaliyetlerde bulunmak mümkündür. İyi niyetli faaliyetler ülkenin prestijine ve olumlu imajına katkıda bulunurken bu faaliyetlerin icrası sırasında deniz kuvvetleri personelinin yerel halkla kaynaşması ülkenin yumuşak gücüne ve kamu diplomasisine olumlu etki sağlamaktadır.

Zorlayıcı diplomasi ise çatışmaya yol açmadan karşı tarafın tutumunu değiştirmeye itmek veya muhalif taraflar arasında barışın korunmasını sağlamak açısından önemlidir. Zorlayıcı diplomasinin caydırıcılıktan farkı; caydırma rakibi henüz başlatmadığı bir eyleme girişmemeye ikna etme amacını taşıırken zorlayıcı diplomasi rakibi amacını gerçekleştirmeden önce durmaya, henüz başlamış olduğu eylemden geri adım atmaya veya siyasi bir değişime gitmeye ikna etme amacındadır.²² Ayrıca deniz kuvvetleri “bir konuda kararlı olduğunun gösterilmesi veya sert söylemlere inandırıcılık katılması” amacıyla da kullanılabilir.²³

İyi niyetli faaliyetlere örnek olarak iki fırkateyn, bir korvet, bir açık deniz lojistik destek gemisinden oluşan Barbaros Türk Deniz Görev Gücü'nün 2014 yılında 24 ülkeyi kapsayan ve üç ay süren Afrika ziyareti ve yardımların ulaştırılması, BLACKSEAFOR kapsamında denizciler arası diyalogun ve dostluğun tesis edilmesi ve liman ziyaretleri sırasında denizciler ile yerli halk arasında diyalog

²¹ *Turning to the Sea: America's Ocean Future* (Washington: US Department of Commerce, September 1999), 26.

²² Alexander L. George, *Forceful Persuasion: Coercive Diplomacy as an Alternative to War*, (New York: United States Institute of Peace, 1991), 9.

²³ James Cable, *Gunboat Diplomacy, 1919-1991* (New York: St. Martin's Press, 1994), 62.

sağlanması, 1992’de Somali halkına insani yardımların ulaştırılmasına destek olunması, Afganistan Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti’nin Türk-Afgan halkları arasındaki dostluk ilişkilerinin geliştirilmesine katkıda bulunulması (Amfibi Deniz Piyade Birliği bölge emniyeti, devriye ve barışı destekleme faaliyetlerinde bulunmuştur.), Ekim 2008’den itibaren BM tarafından Dünya Gıda Programı çerçevesinde Somali’ye gönderilen gemilere destek sağlanması, 2011’de Libya’daki iç savaş sırasında tahliye çalışmalarına katılması verilebilir. Zorlayıcı faaliyetlere örnek olarak ise Türk Deniz Kuvvetleri’ne ait gemilerin 1963-1964 Kıbrıs olaylarına müteakip denize açılması, Türk Deniz Kuvvetleri’nin 1993-1996 yılları arasında Eski Yugoslavya’daki savaşın yayılmasını önlemek amacıyla NATO ve Batı Avrupa Birliği tarafından icra edilen deniz ablukasına (*Sharp Guard* Harekâtı) katılımı, 2011’de Libya iç savaşı sırasında Kaddafi güçlerine karşı uygulanan silah ambargosuna katkı amacıyla NATO’nun deniz ablukasına iştiraki verilebilir.

Öte yandan üyesi bulunulan ittifaklara veya koalisyon güçlerine deniz kuvveti anlamında destek verilmesi, ikili veya çok taraflı deniz tatbikatlarına katılması, sahilgar ülkeler arasında işbirliği yapılması ilgili ülkeler arasında iyi ilişkiler geliştirilmesine katkıda bulunurken katılımında bulunan ülkeye de uluslararası arenada prestij sağlamaktadır. Türk Deniz Kuvvetleri’nin Barış için Ortaklık (BİO) ve Akdeniz Diyalogu programları gibi NATO girişimlerine katılımı ve desteği ile Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Gücü (BLACKSEAFOR) gibi bölgesel işbirliği girişimlerindeki öncü rolü bu anlamda kayda değer niteliktedir. Türkiye’nin 1997’de Arnavutluk’taki iç savaş sebebiyle bu ülkeye yapılacak insani yardımların dağıtılması amacıyla başlatılan ALBA Harekâtı’na, NATO’nun Akdeniz Daimi Kuvveti’ne, Akdeniz Daimi Çağrı Mayın Kuvveti’ne, Karadeniz İşbirliği Görev Gücü’ne (BLACKSEAFOR) katılımı dış politikaya önemli bir katkıdır.

Bu noktada Türkiye’nin inisiyatifıyla oluşturulan Karadeniz İşbirliği Görev Gücü’ne ayrıca değinmek uygun olacaktır. BLACKSEAFOR 1998’de Karadeniz’de, barış ve istikrarı korumak, bölgesel işbirliği faaliyetlerini artırmak ve iyi komşuluk ilişkilerini güçlendirmek hedefiyle Türkiye’nin önerisi üzerine ortaya çıkmıştır. 2001’de sahilgar devletler tarafından imzalanan anlaşma ile de hayata geçirilmiştir. BLACKSEAFOR’un başlıca görevleri arama-kurtarma, insani yardım, mayına karşı tedbir ve çevre koruma harekâtlarının icrasındır. Kuvvete tahsis edilen unsurlar, kendi ülkelerindeki daimi ana üslerinde bulunmakta ve müştereken hazırlanmış aktivasyon programlarına uygun olarak tatbikat ve eğitim faaliyetlerine iştirak etmekte, beklenmedik durumlar için, taraflarca karar alınması halinde, gerekli uygun gücü teşkil etmek üzere

Ülkenin kısıtlı mali imkânlarını en ekonomik şekilde kullanabilmek ve dışa bağımlılığı ortadan kaldırmak için Organizasyonel Stratejik Analiz Sistemi (ORSA) ile kaynakların en optimal şekilde kullanılmasına devam edilmelidir.

bir araya gelmektedirler.²⁴ Bu güç, “SSCB’nin yıkılması sonrasında Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı’na katkı mahiyetinde askerlerin birbirlerine yaklaşması, birbirini tanınması, liman ziyaretleriyle birbirinden oldukça uzak kalmış olan halkların birbirine yakınlaşmasına katkıda bulunması, arama kurtarma, kitle imha silahları dahil silah ve uyuşturucu kaçakçılığının engellenmesi, tabii afetlerde tahliye konusunda veya yardım konusunda işbirliği yapılması gibi tamamen insani ve barışçıl amaçlara hizmet etmektedir.”²⁵

BLACKSEAFOR’un öncüsü olarak Türkiye, deniz gücü anlamındaki imkân ve kabiliyetlerini ortaya koyarak Bulgaristan ve Romanya’nın üyelikleriyle geniş bir Karadeniz sınırına sahip olan AB’ye, Karadeniz’in güvenliği hususunda işbirliği yapılması gereken ülke olduğunu kanıtlamıştır. Zira tam anlamıyla entegre bir deniz gücüne ve sahil güvenlik kuvvetlerine sahip olmayan AB, kıyı devletlerinin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Bu da Birlik ile ilişkileri geliştirmede ve işbirliğini artırmada ciddi bir fırsattır. Benzer bir durum Akdeniz için de geçerlidir. Avrupa Komşuluk Politikası ve Akdeniz için Birlik inisiyatifleri henüz tam manasıyla olgunlaşmadığından bilhassa Doğu Akdeniz’de güvenliğin sağlanmasında Türkiye öne çıkmaktadır.

Ayrıca Ege’de dostluk ilişkilerini geliştirmek, seyir özgürlüğünü temin etmek ve Lozan Barış Antlaşması’nda öngörülen dengenin muhafazasını sağlamak açısından da Türk Deniz Kuvvetleri başat bir unsurdur.

6. Türk Deniz Kuvvetleri’nin Geleceği

Günümüzün uluslararası ortamı ve yaşanan teknolojik gelişmeler savunma ve güvenlik algılamalarında ciddi değişimleri beraberinde getirmektedir. Bu algı değişiminin yadsınamaz şekilde yansıdığı deniz ortamında Türk Deniz Kuvvetleri, ulusal ve uluslararası hukuka dayanan seyrü sefer hakkını, denizlerin serbest kullanım prensibini, vatandaşlarının çıkarlarını, altyapı ve kaynakları korumakla mükelleftir. Öte yandan caydırıcılığın, diplomasinin ve insani faaliyetlerin ön plana çıktığı, askeri ve askeri olmayan unsurların koordinasyonunun zaruri hale geldiği çok yönlü, entegre bir sistem içinde karmaşık görevlere hazır olacak bir yapılanmaya sahip olmalıdır. Türk Deniz Kuvvetleri’nin sadece çevre denizlerde değil, milli menfaatlerin ve uluslararası yükümlülüklerin gerektirdiği şekilde okyanuslar da dahil tüm denizlerde görev yapacak bir yapı içinde gelişmeye devam etmesi kaçınılmazdır.

24 Türk Deniz Kuvvetleri, “Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Grubu”, http://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?dil=1&icerik_id=229&blackseafort=1 (Erişim tarihi: 15.05.2015).

25 “Gelişen ve Değişen Türk Deniz Kuvvetleri’nin Bugünü ve Yarını”, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, E. Oramiral Salim Dervişoğlu ile Söyleşi, 2011, 3-6.

Bu bağlamda Türk Deniz Kuvvetleri'nin gücü, imkân ve kabiliyetleriyle alçak profilli ancak kısa sürede bu profili yükseğe çıkarabilecek, uzun süre varlık gösterebilecek, kuvvetli ve süratli, askeri/diplomatik/insani görevlere adapte olabilecek bir niteliğe sahip olması önem arz etmektedir. Bu amaçla ülkenin kısıtlı mali imkânlarını en ekonomik şekilde kullanabilmek ve dışa bağımlılığı ortadan kaldırmak için Organizasyonel Stratejik Analiz Sistemi (ORSA) ile kaynakların en optimal şekilde kullanılmasına devam edilmelidir. Bu sayede verilere dayalı analizler ışığında zafiyet alanları görülebilir ve müdahale edilebilir.

Teçhizat ve ekipman kapsamında keşfedilmeden harekât icra edebilecek (stealth) denizaltı ve SAT/SAS gibi kuvvetlere; savaş dışı görevleri icra edebilecek çok amaçlı lojistik destek gemileri dahil fırkateyn ve korvetlere; kıyıda gerektiğinde açık denizde harekât yapabilecek geliştirilmiş manevra kabiliyetine sahip ve ateş gücü yüksek, insani yardım operasyonları da icra edebilen hücumbot tipi gemilere; hava savunma harbi gemilerine sahip olmak Türk Deniz Kuvvetleri'nin gücünü ve etkinliğini daha da artıracaktır.

Öte yandan sadece çevre denizlerde değil, okyanuslar da dahil tüm denizlerde varlık gösterebilecek bir deniz kuvveti için denizlerde güç aktarımı imkân ve kabiliyetine sahip olmak elzemdir. Bu amaçla LPD/LPH gibi dikine kalkan uçak, helikopter ve insansız hava araçlarını bünyesinde bulunduran, günümüz deniz harekâtlarına uygun uçak gemisi olarak adlandırılan platformlara sahip olmak önemlidir. Deniz kuvvetlerinin dış politikaya yardımcı ana unsurlardan biri olduğunu düşünecek olursak uçak gemisi ülkelere büyük bir prestij sağlamaktadır. Uçak gemisinin üzerinde helikopterler ve dikine

**Deniz kuvvetleri-
nin dış politikaya
yardımcı ana unsur-
lardan biri olduğunu
düşünecek olursak
uçak gemisi ülkelere
büyük bir prestij
sağlamaktadır. Uçak
gemisinin üzerinde
helikopterler ve dikine
havalanan uçaklar
konuşlandırmak,
böylece operasyonun
maliyetini azaltmak da
mümkündür.**

havalanan uçaklar konuşlandırmak, böylece operasyonun maliyetini azaltmak da mümkündür. Uçak gemileri refakatindeki muharip gemilerle birlikte keşif, gözetleme, karakol, hava savunma, gerçek zamanlı müdahale, müşterek harekât, komuta-kontrol, seyyar lojistik destek, geniş alanda sürekli harekât imkânı sağlamaktadır. Öte yandan bu tip bir uçak gemisi ve onun etrafındaki fırkateynlerle meydana getirilen bir görev grubunun koalisyon güçleri içindeki söz hakkı ve komutadaki yetkisi çok farklı olmaktadır.

Ayrıca uzun süre denizde varlık gösterebilmek adına deniz gücünü destekleyecek üs ve platformlar kurmanın ve denizde lojistik destek sağlamanın gerekliliği de göz ardı edilmemelidir. Deniz Kuvvetleri'nin organik bünyesinde, kendisini tehditlere karşı destekleyecek ve müessir hava güçlerine karşı kendisini koruyabilecek bir hava gücüne sahip olunmalıdır. Bu sebeple deniz kuvvetleri bünyesinde hava savunma uçakları ve taarruz uçakları bulunmalı, karadaki uçaklara bağımlılık azaltılmalıdır. Tüm platformlarda tipi ve büyüklüğüne göre insansız veya insanlı hava araçlarına öncelik verilmelidir.

Dünyada hiçbir deniz kuvveti, ABD dahil, %100 kendine yeter durumda değildir. Ancak silahlarda, füzelerde, muhabere sistemlerinde ve bunların bakımı, tutumu, idamesi gibi konularda mümkün olduğunca kendi kendine yeter olmak gerekmektedir. Bu kapsamda MİLGEM projesinin geliştirilmesi ehemmiyet arz etmektedir.

Siber savaşın dikkate alındığı, gelişmiş bir komuta kontrol (C4ISR) yapısının bulunduğu ve Ar-Ge faaliyetlerinin ön planda tutulduğu bir kuvvet yapısı dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda operasyonel maliyetleri kısacak teknolojik yatırımlara (insansız hava araçları gibi) yönelmek önem taşımaktadır.

Gemileri her yönüyle iyi bilen teknik personel ile yöneylem araştırmasına sahip, kendi taktik ve doktrinlerini geliştirebilen, sistem geliştirmeyi ön planda tutan, özgüveni tam, ülkesinin bekasını her şeyin üstünde tutan, Deniz Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte personel yetiştirmeye kariyer planlama sistemiyle beraber devam edilmesi Deniz Kuvvetleri'nin temel odak noktası olmaya devam etmelidir.

Tüm bunlara ilaveten üniversiteler ve ilgili diğer eğitim kurumlarıyla birlikte denizcilik kültürünü zenginleştirecek çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Özetle Türk Deniz Kuvvetleri gerek modern teknoloji ürünü olan gemiler, silahlar ve araçlar bakımından gerekse personel kıfayeti bakımından ülkenin güvenliğini sağlayacak menfaatlerimizin de daha yoğun olarak bulunduğu Karadeniz, Ege Denizi, Doğu ve Orta Akdeniz gibi bölgelerde deniz ulaştırma yollarını kontrol edebilmek ve önemli harekât alanlarını gerektiğinde kontrol

edebilecek kapasitede bir güce sahip olmalıdır. Bununla birlikte şüphesiz Silahlı Kuvvetler'in kara ve hava unsurları ile birlikte gelişme süreçleri ülke kaynaklarının gelişimiyle paralel yürüyecektir. Türk Deniz Kuvvetleri de güçlenen ekonomiye ve kaynakların imkânına bağlı olarak gelişecektir.

Karadeniz'i barış denizi haline getiren, Kıbrıs Harekâtı'nda en etkin rolü oynayan, denizde terörle mücadele eden, ülkenin denizdeki hak ve menfaatlerini koruyan, iç güvenlik harekâtlarına destek sağlayan, su üstünde ve su altında arama-kurtarma faaliyetleri icra eden, zor şartlar altında dahi tahliye harekâtı gerçekleştirebilen, Türkiye'nin dış politika açılımlarında önemli rol üstlenen, uyuşturucu ticareti ve insan kaçakçılığıyla mücadele eden, Türk halkına deniz sevgisi aşılamaya çalışan Türk Deniz Kuvvetleri'nin, sağlanan imkân ve kaynaklar nispetinde, kendini geliştirme yönünde gerekli adımları atmaya devam edeceğinden kuşku duyulmamaktadır.

Ek

TERSANELERİN DURUMU

1. Gölcük Tersanesi Komutanlığının Faaliyetleri

a. Gölcük Tersanesi: 300 dönüm yüzölçümü, 903 tezgâh kapasiteli makine parkı, 108 dönüm kapalı iş alanı, 42 fabrika/atölye, 5+3 adet rıhtım/iskelesi ile iş kapasitesi bakımından Türkiye'nin en büyük tersanelerinden biridir.

b. Deniz Kuvvetlerimizde bulunan su üstü savaş gemileri, denizaltılar ve yardımcı sınıf gemilerin elektrik, elektronik, tekne, makine ve silah sistemlerine yönelik overhol ve arıza onarımları, alınan çağdaş teknolojiyi takip eden eğitimler ve uzun yılların getirdiği deneyim birikimi sayesinde başarı ile gerçekleştirilmektedir. Gölcük tersanesinin mevcut imkân ve kabiliyetlerine erişiminde, 1964-1968 yılları arasında gerçekleştirilen denizaltı ve muhrip overholler, 1980'li yıllardan itibaren yapılan Ay Sınıfı denizaltı overholler ve 1990'lı yıllarda icra edilen Tepe ve Yavuz Sınıfı fırkateyn overholler önemli rol oynamıştır. Tepe sınıfı fırkateynlerle birlikte yüksek basınçlı (1.200 psi) stimli gemilerin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı envanterine girmesiyle bunların bakım ve onarımlarının yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu bakım için gerekli altyapıyı oluşturmak ve uzman personel yetiştirmek suretiyle ülkemiz, kısa sürede ABD'den sonra bu görevi etkinlikle icra edebilecek ilk ülke konumuna gelmiştir. Muhtelif makine ve silah sistemleri modernizasyonları ile bunların kalibrasyonu ve muvazatı da Gölcük tersanesinin rutin faaliyetleri arasındadır. Gölcük tersanesi, aynı zamanda seyirde veya ana üs dışında arıza yapan gemilere mobil onarım timleri intikal ettirerek arızanın yerinde onarımını sağlamakta; gerektiğinde dost ve müttefik deniz kuvvetleri gemilerinin fırsat ve arıza onarımları konularında da hizmet vermektedir. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı bünyesinde ilk kalite belgesi (AQAP120) alan kurum olan Gölcük tersanesinde, hammaddeden son ürüne kadar tüm işlemlere kalite kontrolü uygulanmaktadır.

c. Gölcük Tersanesi Komutanlığının bazı imkân ve kabiliyetleri aşağıda belirtilmiştir;

(1) Gemi inşa kapasitesi

Küçük kızak üzerinde 85 metre boya kadar her tip su üstü gemisi, denizaltı fabrikası "A" blok'ta ağırlıklı olarak denizaltı gemisi ile hücumbot inşası yapılabilmektedir. 17.500 ton/yıl sac işleme kapasitesi, 1.500 tonluk gemi inşa kapasitesi bulunmaktadır.

Yeni tip denizaltı inşası

SSM ile HDW-MFI arasında 02 Temmuz 2009 yılında imzalanan 6 adet HBT'li Yeni Tip Denizaltı İnşa Projesi kapsamında Gölcük Tersanesi Komutanlığında Mukavim Tekne Dikine inşa Hattı ve Denizaltı Batarya Fabrikası tezgâhları başarı ile kurulmuştur.

Gölcük Tersanesi Komutanlığı halihazırda altyapı olarak yeni tip denizaltı inşasına hazır hale getirilmiştir.

(2) Havuzlama Kapasitesi

Gölcük Tersanesi Komutanlığında kaldırma kapasitesi 20.000 ton, 12.000 ton ve 4.500 tonluk 3 adet yüzer havuz bulunmaktadır. 20.000 tonluk havuzun boyu 150 metre, 12.000 tonluk havuzun boyu 89,80 metre, 4.500 tonluk havuzun boyu 115 metredir.

(3) Döküm Kapasitesi

Bir defada dökülmek kaydıyla Brüt Döküm Kapasitesi;

Çelik Döküm : 1.200 Kg.

Dökme Demir : 1.200 Kg.

Bronz Döküm : 1.000 Kg.

Pirinç Döküm : 3.000 Kg.

Alüminyum Döküm : 300 Kg.

Monel Döküm : 1.200 Kg.

(4) Sualtı Onarım Kabiliyeti

Sualtı onarım timi; gemilerin havuzlanmadan karinalarının kontrolü, ihtiyaç olması halinde temizlenmesi ve küçük çapta tekne onarımlarının yapılması ile su kesimi altındaki sistemlerin, kapasiteleri dahilindeki onarımlarını yapabilmektedir.

(5) Tornalama Kapasitesi

Yatay tornalama işlemleri 11.000 mm boy ve 1.000 mm çapa kadar, işleme kapasiteli tezgâhlar ile yapılabilmektedir.

(6) CNC Torna Tezgâhı İşleme Kapasitesi

Mevcut CNC Torna Tezgâhı ile 2.000 mm boy, 546 mm çapa kadar olan iş

parçalarına seri ve hassas olarak tornalama, diş çekme, yatay delik delme işlemleri yapılabilmektedir.

(7) Tackweld and Bevel Jig Tezgâh Kapasitesi

Denizaltı inşa faaliyetlerinde kullanılmakta olan tezgâh CNC özellikli olup 7.000 mm çap ve 800 mm yüksekliğe kadar olan iş parçalarına her türlü frezeleme, delik delme vb. işlemi yapılabilmektedir.

(8) Kaynaksız Boru Birleştirme Kapasitesi (Lapped Joint Tezgâhı)

Mevcut tezgâh ile Cunife boru ağızlarına sıvama yoluyla flenç açarak boru bağlantısı yapılmaktadır. Denizaltı inşasında kullanılan 38 mm den 219 mm çapa kadar ve 2 ile 3 mm et kalınlığındaki Cunife borulara işlem yapılabilmektedir.

(9) Eksantrik Pres Kapasitesi

400 Ton basma kapasitesine kadar her türlü kesme, bükme, delme ve presleme işlemi yapılmaktadır.

(10) CNC Plazma Kesme Tezgâhı

CNC Plazma Kesme Tezgâhı ile 50 mm'ye kadar çelik, 75 mm'ye kadar kalınlıktaki krom saclar kesilebilmektedir. Tezgâhın iki kesim havuzu olup, 4 büyük sac (3.000x15.000 mm.) kapasitelidir.

(11) Testere Tezgâhı Kapasitesi

Tam otomatik, yarı otomatik Metal Şerit ve Hidrolik Testere Tezgâhları ile 500 mm'ye kadar her türlü metal kesme işlemi yapılmaktadır.

(12) Kalibrasyon laboratuvarında 13.500 adet elektronik, 18.500 adet mekanik sistemlerin test ve kalibrasyonları yapılmaktadır.

(13) Gölcük Tersane Komutanlığının bakım/onarım sorumluluğunda bulunan platformlar;

- (a) YAVUZ/BARBAROS Sınıfı Fırkateynler
- (b) GABYA Sınıfı Fırkateynler
- (c) PREVEZE/GÜR Sınıfı Denizaltılar
- (ç) AY Sınıfı denizaltılar
- (d) TCG ÇANDARLI

- (e) TCG AKAR
- (f) TCG YB.KUDRET GÜNGÖR
- (g) TCG ALB. H. BURAK
- (h) TCG YZB. İ. TULUNAY
- (ı) TCG BNB. S. GÜRCAN
- (i) TCG KARAMÜRSEL
- (j) TCG GAZAL
- (k) TCG İNEBOLU
- (l) TCG NUSRET

2. İstanbul Tersanesi Komutanlığının Faaliyetleri

a. İstanbul Tersanesi Komutanlığı; Pendik/İstanbul’da doğal bir limanda konuşlanmıştır. Toplam yerleşim alanı 1.000.000 m² olup endüstriyel faaliyetler için 139.000 m² kapalı alana sahiptir. Deniz Kuvvetleri Komutanlığının ihtiyaçları doğrultusunda muhtelif tipte harp gemileri, özellikle bünyesindeki Dizayn Proje Ofisi başta olmak üzere ARMERKOM (Araştırma Merkezi Komutanlığı) vasıtasıyla en son teknolojiye haiz suüstü harp gemilerinin inşasından sorumludur.

b. İstanbul Tersanesi Komutanlığının bazı imkân ve kabiliyetleri aşağıda belirtilmiştir;

(1) Gemi İnşa Kapasitesi

İstanbul Tersanesi Komutanlığı, bünyesinde barındırdığı geniş endüstriyel yetenekleriyle 175.000 DWT’ye kadar gemileri inşa yeteneğine sahiptir.

(2) Havuzlama Kapasitesi

İstanbul Tersanesi Komutanlığında kaldırma kapasitesi 3.500 ton ve 14.500 ton olan 2 adet yüzer havuz ve 1 adet taş havuz bulunmaktadır. 3.500 tonluk havuzun boyu 115,95 metre, 14.500 tonluk havuzun boyu 188,8 metre ve taş havuzun boyu 300 metredir.

(3) Taşıma Kapasitesi

300 tona kadar taşıma kapasitesine sahip iki adet taşıma platformu birbirleri ile senkronize çalıştırılarak 600 tona kadar yüklerin tersane içerisinde nakledilmesi mümkündür.

(4) Dok ve Rıhtım Kapasitesi

İstanbul Tersanesi Komutanlığında 400 ve 316 metre uzunluğunda iki adet rıhtım mevcut olup, çok sayıda gemi için dok imkânı sağlanabilmektedir. 316 m'lik rıhtım üzerinde 125-140 m uzunluğunda 3 adet parmak iskele yapılmış, parmak iskelelere gerekli altyapı sağlanmıştır.

(5) İstanbul Tersanesi Komutanlığı, A-Sınıfı Mayın Avlama Gemileri (MAG) ile kazanılan deneyim ile dünyanın manyetize edilemeyen çelik konstrüksiyonu yapabilen birkaç kuruluşundan birisi, ülkemizin bu yeteneğe sahip tek kuruluşudur. Non-magnetik çelik işlemek amacıyla kurulan MAG inşa holü ülkemizin modern teknoloji ile donatılmış örnek tesisidir.

(6) İstanbul Tersanesi Komutanlığında mevcut kart onarım atölyesi sayesinde kare tipi yüzey montajlı entegrelerin değişim işlemleri, programlı entegrelerin kontrolü ve programlaması kabiliyeti kazanılmıştır.

(7) Silah Sistemleri konusunda ciddi bir tecrübe birikimi, eğitilmiş personel ve modern test altyapısına sahip İstanbul Tersanesi Komutanlığında NATO gemileri ile Akdeniz bölgesindeki diğer donanmalara ait 76/62 mm Otomelara topların overhol ve arıza onarımları da gerçekleştirilmektedir. Ayrıca 20 mm ve 35 mm Oerlikon toplar, 40 mm L/70 kara ve deniz tipi toplar, 40/56 mm Bofors toplar ile 40 mm Otomelara topların arıza onarım, test ve overholları İstanbul Tersanesi Komutanlığı tarafından yapılmaktadır.

(8) Pervane üretiminde, İstanbul Tersanesi Komutanlığı, alınan eğitimler ve 25 yıldan fazla tecrübesi ile know-how sahibi olmuştur. Hücumbot, SG botları, LST'ler dahil 2 tona kadar çeşitli serilerde pervaneleri dizayn/üretme yeteneğine sahiptir.

(9) İstanbul Tersanesi Komutanlığınca link monitoring sistem kabiliyetine sahip data terminal setlerin epromları üzerindeki link monitoring sistem yazılımı kopyalanmak suretiyle herhangi bir maliyet olmadan tersane imkân ve kabiliyetleri ile donanma komutanlığı tarafından uygun görülen link monitoring sistem yazılımı olmayan platformlara yüklenerek bu platformlara link monitoring sistem kabiliyeti kazandırılmıştır.

(10) İstanbul Tersanesi Komutanlığı bakım sorumluluğunda bulunan dizel motorların valf tiplerine uygun olarak, valf gövdesinin düzlüğünü, valfin site temas yüzeyinin radyal kaçıklığını ve valf kafasının valf merkez hattına dikliğinin kontrol ve ölçümünün yapılabilmesi için bir aparat tersane imkânları ile dizayn ve imal edilmiştir. İmal edilen valf kontrol aparatı ile zamandan ve malzemedan tasarruf sağlanması, uygun olmayan valfların kullanımının ön-

lenmesi ile valflardan kaynaklanan dizel motor arızalarının azaltılması ve iş verimliliğinin artırılması mümkün olacaktır.

(11) İstanbul Tersanesi Komutanlığı bünyesindeki motor test istasyonu tesisinin 08 Eylül 2006 tarihinde inşaat geçici kabulü gerçekleştirilmiş ve Nisan 2007’de donatım faaliyetleri tamamlanarak hizmete girmiştir. Halihazırda Hücumbot makinelerinin testleri yapılabilmektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde fırkateyn makinelerinin testinin yapılması imkânının kazandırılması planlanmaktadır.

(12) Portal Freze Tezgâhı; Nümerik kontrollü portal freze tezgâhı 100 takım kesici uç kapasiteli olup 5,5 m genişliğinde 16 m uzunluğunda ve 5,5 m yüksekliğinde her türlü çelik konstrüksiyon ve döküm parçalarını işlemektedir. 2008 yılı içerisinde 4 adet arızalı ataçmanların onarımları tamamlanmıştır.

(13) Tüp Dolum/Test İstasyonu; İstanbul Tersanesi Komutanlığı, kendi kullanımı ve diğer kuruluşlar için yıllık 5.000 ton oksijen 720 ton asetilen üretimi kapasitesine sahiptir.

(14) İstanbul Tersanesi Komutanlığı bakım/onarım sorumluluğunda bulunan platformlar;

- (a) KILIÇ I-II Sınıfı Hücumbotlar
- (b) DOĞAN Sınıfı Hücumbotlar
- (c) RÜZGAR Sınıfı Hücumbotlar
- (ç) YILDIZ Sınıfı hücumbotlar
- (d) Hidrografi Gemileri (TCG ÇEŞME, TCG ÇUBUKLU)
- (e) Okul Gemileri (TCG C.G.H. PAŞA, TCG S.M. PAŞA)
- (f) Eğitim Botları
- (g) Ağ/Kurtarma Gemileri (TCG AKIN, TCG IŞIN,

TCGAĞ-5)

- (ı) AYDIN Sınıfı mayın Avlama Gemileri
- (i) ENGİN Sınıfı Mayın Avlama Gemileri
- (j) SEYDİ Sınıfı MKT (TCG SAPANCA, TCG SIĞACIK)
- (k) LCM Sınıfı Çıkarma Gemileri (İstanbul Bölgesi’nde

konuslu bulunanlar)

(l) TCG İSKENDERUN

(m) Römorkör ve Yangın Söndürme Gemileri (TCG DARICA, TCG DOĞANASLAN, TCG ÖDEV, TCG ÖNCÜ, TCG ÖZGÜR, TCG PENDİK, TCG SÖNDÜREN-1, TCG SÖNDÜREN-3)

(n) TCG TAŞKIZAK

(o) MİLGEM Sınıfı Korvetler

(ö) TUZLA Sınıfı Karakol Gemileri

(p) Su Gemileri (TCG SÖĞÜT)

(r) SAT Botları

3. İzmir Tersanesi Komutanlığının Faaliyetleri

a. İzmir Tersanesi Komutanlığı halihazırda İzmir/Karşıyaka mevkiinde 26.000 m²'si kapalı olmak üzere toplam 134.000 m²'lik bir alanda, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın ana program ve hedeflerine uygun olarak, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nca emredilen küçük tip gemi/deniz aracı inşasını ve 81 parça gemi ve deniz aracının overhol, havuz ve arıza onarımlarını, kara birliklerinin diğer onarım kademelerinde yapılamayan işlerini ve artan iş gücü kapasitesini kullanarak Deniz Kuvvetleri Komutanlığının izin verdiği döner sermaye işlerini yapma görevi ile sorumludur.

b. İzmir Tersanesi Komutanlığında kaldırma kapasitesi 4.500 ton ve 2.500 ton olan 2 adet yüzer havuz bulunmaktadır. 4.500 tonluk havuzun boyu 103 metre, 2.500 tonluk havuzun boyu 110 metredir.

c. İzmir Tersanesi Komutanlığında tekne inşatı, tasarım sonucu elde edilen teknik resimlere dayalı olarak yapılmakta, inşa için gerekli teknik resimler dijital ortamda oluşturulmakta ve bu dijital datalar CNC kesim cihazlarına yüklenerek, kesme hata oranı çok aza indirgenmekte (çok hassasiyetli kesim) çelik malzeme kesim işlemleri yapılabilmektedir. Bu husus var olan Bilgisayar Destekli Tasarım (CAD) sürecini Bilgisayar Destekli İmalata (CAM) taşımış olup, resim-imalat sürecindeki hata ve buna bağlı zaman/iş gücü kayıplarını minimize etmiştir.

ç. Hızla gelişen teknoloji gereği ortaya çıkan yeni güç ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla iskelelere bağlanacak farklı karakteristikte güç ihtiyacı olan gemileri besleyebilmek için Dinamik Konverter Grubu montajı ve Dizel Jeneratör Grubu tedarik edilerek yeni kuvvet santrali oluşturulmuştur.

d. Sualtı Onarım Timi; Gemilerin havuzlanmadan karinalarının kontrolü, ihtiyaç olması halinde temizlenmesi ve küçük çapta tekne onarımlarının yapılması ile su kesimi altındaki sistemlerin, kapasiteleri dahilindeki onarımlarını yapabilmektir.

e. İzmir Tersanesi Komutanlığı bakım/onarım sorumluluğunda bulunan platformlar;

- (1) BURAK Sınıfı Korvetler
- (2) LST Sınıfı Çıkarma Gemileri
- (3) LCT Sınıfı Çıkarma Gemileri (140 ve 151 Sınıfı)
- (4) TCG AKBAŞ
- (5) TCG KAVAK
- (6) TCG AĞ-6
- (7) YUNUS-1 ve YUNUS-2
- (8) TCG ÖNDER
- (9) TUZLA Sınıfı Karakol Gemileri
- (10) TCG ATIL

TERSANELERE GENEL BAKIŞ

Tersanelerin Günlük İş Yüğü, İşçi Mevcutları (İstanbul, Gölçük, İzmir)

İŞÇİ MEVCUTLARI (16 HAZİRAN 2015)

İŞLETME ADI	KADRO	MEVCUT	YÜZDE
İstanbul Tersanesi K.lığı	3.113	2.649	% 85
Gölçük Tersanesi K.lığı	2.518	1.768	% 70
İzmir Tersanesi K.lığı	701	526	% 75

Tersanelerin kapasite kullanım durumları/oranları (İstanbul, Gölçük, İzmir)

ASKERİ TERSANELERİN KAPASİTE KULLANIM DURUMLARI

	2014 YILI			2015 YILI OCAK-NİSAN DÖNEMİ		
	DİREK İŞ GÜCÜ KAPASİTESİ (AXG)	HARCANAN (AXG)	KULLANIM ORANI	DİREK İŞ GÜCÜ KAPASİTESİ (AXG)	HARCANAN (AXG)	KULLANIM ORANI
GÖLCÜK TERSANESİ K.LIĞI	328.828	318.591	96,87 %	122.203	115.924	94,86 %
İSTANBUL TERSANESİ K. LIĞI	235.022	175.796	74,80 %	91.345	73.366	80,32 %
İZMİR TERSANESİ K. LIĞI	81.366	70.591	86,76 %	28.512	26.805	94,01 %

Döner Sermaye Konusu (Döner Sermaye ile kimlere iş yapılmaktadır)

(a) Gölçük Tersanesi Komutanlığı, İstanbul Tersanesi Komutanlığı, İzmir Tersanesi Komutanlığı, Aksaz Onarım Destek Komutanlığı ve Mersin Onarım Destek Komutanlığı bünyesindeki atıl kapasitenin ülke ekonomisi yararına değerlendirilmesi amacıyla 3225 sayılı “Milli Savunma Bakanlığı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarına Bağlı Kurumlar ile Asker Hastanelerinde Döner Sermaye Teşkilî ve İşletilmesine İlişkin Kanun” kapsamında

faaliyet göstermek üzere döner sermaye işletmesi teşkil edilmiştir.

(b) Söz konusu döner sermaye işletmelerinden faydalanmak isteyen;

(i) Yurtdışındaki kamu veya özel sektördeki işletmeler, doğrudan döner sermaye işletmelerine,

(ii) Yabancı gerçek ve tüzel kişiler ise TSK'nın askeri ataşeliklerine veya doğrudan döner sermaye işletmelerine başvuruda bulunabilirler. Yabancı gerçek ve tüzel kişilere ait talepler Genelkurmay Başkanlığının uygun görüşüne istinaden alınan Bakan onayı ile gerçekleştirilmektedir.

(c) Bu kapsamda işletmeler tarafından;

(i) 2014 yılı ile 2015 yılının ilk 5 ayında yerli gerçek ve tüzel kişiler ile yabancı gerçek kişilere verilen; havuzlama, karaya alma, mühendislik hizmet desteği, genel hizmetler, muayene faaliyetleri, kalibrasyon ve kreyn/forklift kiralınması vb. hizmetlere ait tablo aşağıdadır.

İŞLETME ADI	YIL	SÖZLEŞME SAYISI	TUTAR (TL)
İstanbul Tersanesi Komutanlığı	2014	80	5.983.000
	2015	17	545.000
Gölcük Tersanesi Komutanlığı	2014	66	361.000
	2015	23	70.000
İzmir Tersanesi Komutanlığı	2014	6	137.000
	2015	2	11.000
Aksaz Onarım Destek Komutanlığı	2014	22	78.000
	2015	9	82.000
TOPLAM		225	7.267.000

(ii) 2011 yılında Aksaz Onarım Destek Komutanlığınca Polonya Dz.K.K.lığına ait ORP KONDOR denizaltısının havuzlama ve muhtelif bakım/onarımları 406.300 \$ karşılığında, 2012 yılında Mersin Onarım Destek Komutanlığı ile Gölcük Tersanesi Komutanlığı tarafından Bangladeş Dz.K.K.lığına ait BNS OSMAN gemisinin havuzlama ve muhtelif bakım/onarımları 727.825 \$ karşılığında icra edilmiştir.

(iii) 2015 yılında Mersin Onarım Destek Komutanlığınca Lübnan Dz.K.K.lığına ait LSCS 42 TRABLOUS gemisinin havuzlama ve muhtelif bakım/onarımları yaklaşık 180.000 TL karşılığında, İstanbul Tersanesi Komutanlığınca Gürcistan SG K.lığına ait KUTAİSİ gemisinin muhtelif bakım/onarımları yaklaşık 290.000 TK karşılığında yapılmasına yönelik sözleşme aşamasına gelinmiştir.

(iv) 2016 yılında Gölcük Tersanesi Komutanlığı ile İstanbul Tersanesi Komutanlığı tarafından Pakistan Deniz Kuvvetleri Komutanlığına ait PNS ALAMGIR pervane değişimi, sonar bakımı eğitimi, gaz türbini ve 76/62 mm top modernizasyonlarının yapılması planlıdır.

KAYNAKÇA

Anavatanında Güvende Olmak İçin, Denizde Güçlü Olmak; Dünyada Söz Sahibi Olmak İçin, Tüm Denizlerde Var Olmak, Türk Deniz Kuvvetleri, 2014

Booth, Ken. *Navies and Foreign Policy*. New York: Crane, Russak & Company Inc, 1977

Cable, James. *Gunboat Diplomacy, 1919-1991*. New York: St. Martin's Press, 1994.

Corbett, Julian S. *Deniz Stratejisinin Prensipleri*. İstanbul: Doruk, 2010.

Ekin, Cengiz. *Denizden Yükselen Küresel Hegemonya*. İstanbul: Dönence, 2011.

Friedman, George. "The Limitations and Necessity of Naval Power". *Geopolitical Weekly* April 2007.

Fritz, A., Freedman A., Haussmann P. "The Navy Role in Confronting Irregular Challenges". *CNA* (March 2011).

Gelişen ve Değişen Türk Deniz Kuvvetleri'nin Bugünü ve Yarını, Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, E. Oramiral Salim Dervişoğlu ile Söyleşi, 2011.

George, Alexander L. *Forceful Persuasion: Coercive Diplomacy as an Alternative to War*. New York: United States Institute of Peace, 1991.

Gerson Michael, Whiteneck Daniel. "Deterrence and Influence: The Navy's Role in Preventing War". *CNA* (March 2009).

Grove, Eric and Hore, Peter. *Dimensions of Sea Power: Strategic Choice in the Modern World*. Hull:University of Hull Press, 1998.

Gülenç, İlyas. *XXI. Yüzyılda Küresel Türk Deniz Gücü*. İstanbul: Dönence, 2011.

Hattendorf, John B. *Naval Strategy and Policy in the Mediterranean: Past, Present and Future*. New York: Routledge, 2000.

Mackinder, H.J. "The Geographical Pivot of History". *The Geographical Journal* 23:4, (April 1904): 421-437.

Mahan, Alfred Thayer. *Deniz Gücünün Tarih Üzerine Etkisi: 1660-1753*. İstanbul: Griffin Yayınları, 2011.

Mütercimler, Erol. *21. Yüzyıl ve Türkiye*. İstanbul: Güncel Yayınları, 2000.

Spkyman, Nicholas John. *The Geography of the Peace*. New York: Harcourt, Brace and Company, 1944.

Till, Geoffrey. *Seapower: A Guide for the Twenty First Century*. London: Frank Cass, 2004.

Turning to the Sea: America's Ocean Future Washington: US Department of Commerce, September 1999.

Türk Bahriyesinin İlkleri. Türk Deniz Kuvvetleri, İstanbul, Deniz Basım Evi, 2014

Türk Deniz Kuvvetleri, http://www.dzkk.tsk.tr/icerik.php?icerik_id=200&dil=1 (Erişim tarihi: 10.05.2015).

BİLGESAM YAYINLARI

Kitaplar

Çin Yeni Süper Güç Olabilecek mi? Güç, Enerji ve Güvenlik Boyutları
(Ed.) Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Değişen Dünyada Türkiye'nin Stratejisi
Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Türkiye'nin Bugünü ve Yarını
E. Bakan-Büyükelçi İlter TÜRKMEN

Türkiye Cumhuriyeti'nin Ortadoğu Politikası
E. Bakan-Büyükelçi İlter TÜRKMEN

Türkiye'nin Vizyonu: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri
(Ed.) Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

İleri Teknolojiler Çalıştayı ve Sergisi (İTÇ 2010) Bildiri Kitabı
Prof. Dr. M. Oktay ALNIAK

IV. Ulusal Hidrojen Enerjisi Kongresi ve Sergisi Bildiri Kitabı
Prof. Dr. M. Oktay ALNIAK

Özgür, Demokratik ve Güvenli Seçim
Kasım ESEN, Özdemir AKBAL

Terörle Mücadele Stratejisi
Bilge Adamlar Kurulu Raporu
Hazırlayan: Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Türkiye'de Kürtler ve Toplumsal Algılar
Dr. Mehmet Sadi BİLGİÇ, Dr. Salih AKYÜREK

Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri
(Ed.) Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Asya’da Güvenlik Sorunları ve Yansımaları

(Ed.) Doç. Dr. R. Kutay KARACA

Sivil-Asker İlişkileri ve Ordu-Toplum Mesafesi

Dr. Salih AKYÜREK, Serap KOYDEMİR, Esra ATALAY, Adnan BIÇAKSIZ

Orta Doğu’da Değişim ve Türkiye

(Ed.) Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Erdem KAYA

Atatürk’ün Dış Politika Stratejisi: Hedefler ve Prensipler

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

İçimizdeki Komşu Suriye

Dr. A. Oğuz ÇELİKKOL

Dünden Bugüne Kürt Sorunu ve PKK

Dr. M. Sadi BİLGİÇ

Raporlar**Rapor 1: Küresel Gelişmeler ve Uluslararası Sistemin Özellikleri**

Prof. Dr. Ali KARAOSMANOĞLU

Rapor 2: Değişen Güvenlik Anlayışları ve Türkiye’nin Güvenlik Stratejisi

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Rapor 3: Avrupa Birliği ve Türkiye

E. Büyükelçi Özdem SANBERK

Rapor 4: Yakın Dönem Türk-Amerikan İlişkileri

Prof. Dr. Ersin ONULDURAN

Rapor 5: Türk-Rus İlişkileri Sorunlar-Fırsatlar

Prof. Dr. İlter TURAN

Rapor 6: Irak’ın Kuzeyindeki Gelişmelerin Türkiye’ye Etkileri

E. Büyükelçi Sönmez KÖKSAL

Rapor 7: Küreselleşen Dünyada Türkiye ve Demokratikleşme

Prof. Dr. Fuat KEYMAN

Rapor 8: Türkiye’de Bağımsızlık ve Milliyetçilik Anlayışı

Doç. Dr. Ayşegül AYDINGÜN

Rapor 9: Laiklik, Türkiye’deki Uygulamaları Avrupa ile Kıyaslamalar Politika Önerileri

Prof. Dr. Hakan YILMAZ

Rapor 10: Yargının İyileştirilmesi/Düzeltilmesi

Prof. Dr. Sami SELÇUK

Rapor 11: Yeni Anayasa Türkiye’nin Bitmeyen Senfonisi

Prof. Dr. Zühtü ARSLAN

Rapor 12: Türkiye’nin 2013 Yılı Teknik Vizyonu

Prof. Dr. M. Oktay ALNIAK

Rapor 13: Türkiye-Ortadoğu İlişkileri

E. Büyükelçi Güner ÖZTEK

Rapor 14: Balkanlarda Siyasi İstikrar ve Geleceği

Prof. Dr. Hasret ÇOMAK, Doç. Dr. İrfan Kaya ÜLGER

Rapor 15: Uluslararası Politikalar Ekseninde Kafkasya

Yrd. Doç. Dr. Fatih ÖZBAY

Rapor 16: Afrika Vizyon Belgesi

Hasan ÖZTÜRK

Rapor 17: Terör ve Terörle Mücadele

M. Sadi BİLGİÇ

Rapor 18: Küresel Isınma ve Türkiye’ye Etkileri

Doç. Dr. İrfan Kaya ÜLGER

Rapor 19: Güneydoğu Sorununun Sosyolojik Analizi

M. Sadi BİLGİÇ, Dr. Salih AKYÜREK, Doç. Dr. Mazhar BAĞLI,
Müstecep DİLBER, Onur OKYAR

Rapor 20: Kürt Sorununun Çözümü İçin Demokratikleşme, Siyasi ve Sosyal Dayanışma Açılımı

E. Büyükelçi Özdem SANBERK

Rapor 21: Türk Dış Politikasının Bölgeselleşmesi

E. Büyükelçi Özdem SANBERK

Rapor 22: Alevi Açılımı, Türkiye’de Demokrasinin Derinleşmesi

Doç. Dr. Bekir GÜNAY, Gökhan TÜRK

Rapor 23: Cumhuriyet, Çağcıl Demokrasi ve Türkiye’nin Dönüşümü

Prof. Dr. Sami SELÇUK

Rapor 24: Zorunlu Askerlik ve Profesyonel Ordu

Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 25: Türkiye-Ermenistan İlişkileri

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Yrd. Doç. Dr. Fatih ÖZBAY

Rapor 26: Kürtler ve Zazalar Ne Düşünüyor? Ortak Değer ve Sembollere Bakış

Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 27: Jeopolitik ve Türkiye: Riskler ve Fırsatlar

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI

Rapor 28: Mısır’da Türkiye ve Türk Algısı

M. Sadi BİLGİÇ, Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 29: ABD’nin Irak’tan Çekilmesi ve Türkiye’ye Etkileri

Doç. Dr. Cenap ÇAKMAK, Fadime Gözde ÇOLAK

Rapor 30: Demokratik Açılım ve Toplumsal Algılar

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 31: Ortadoğu’da Devrimler ve Türkiye

Doç. Dr. Cenap ÇAKMAK, Mustafa YETİM, Fadime Gözde ÇOLAK

Rapor 32: Güvenli Seçim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Kasım ESEN, Özdemir AKBAL

Rapor 33: Silahlı Kuvvetler ve Demokrasi

Prof. Dr. Ali L. KARAOSMANOĞLU

Rapor 34: Terör Önleme Birimleri

Kasım ESEN, Özdemir AKBAL

Rapor 35: İran, Şii Hilali ve Arap Baharı

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Emin SALİHİ

Rapor 36: Yeni Anayasadan Toplumsal Beklentiler

BİLGESAM

Rapor 37: Etnik Çatışma Teorileri Işığında Dağlık Karabağ Sorunu

Yrd. Doç. Dr. Reha YILMAZ, Elnur İSMAYILOV

Rapor 38: Çağcıl Hukuk Sistemlerinde ve Türkiye’de Tutuklama

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Rapor 39: Afrika’da Türkiye ve Türk Algısı

BİLGESAM

Rapor 40: Kaos Senaryolarının Merkezinde İran

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Bilgehan EMEKLİER

Rapor 41: Ermenistan’da Türkiye ve Türk Algısı

Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 42: Yasa dışı Göç ve Türkiye

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Emine AKÇADAĞ

Rapor 43: Kırgızistan’da Türkiye ve Türk Algısı

Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 44: Kazakistan’da Türkiye ve Türk Algısı

Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 45: Çatışma Çözümü ve Türkiye’de Kürt Meselesi

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Erdem KAYA

Rapor 46: Afganistan’ da Sivil Ölümleri

Dr. Salih AKYÜREK, Nursema KIBRIS, Dilara ÜNAL

Rapor 47: İran Nükleer Krizinin Türkiye'ye Olası Etkileri

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Bilgehan EMEKLİER

Rapor 48: Çağcıl Hukuk Sistemleri ve Türkiye'de İşkence

Erkam MALBELEĞİ

Rapor 49: Balkanlarda Türkiye ve Türk Algısı

Dr. M. Sadi BİLGİÇ, Dr. Salih AKYÜREK

Rapor 50: Suriye Sorunu ve Türk Dış Politikasına Toplumsal Bakış

Dr. Salih AKYÜREK, Prof. Dr. Cengiz YILMAZ

Rapor 51: Terörle Mücadelede Toplumsal Algılar

Dr. Salih AKYÜREK, Mehmet Ali YILMAZ

Rapor 52: Bütün Boyutlarıyla Suriye Krizi ve Türkiye

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Ali SEMİN

Rapor 53: İnsansız Hava Araçları: Muharebe Alanında ve Terörle Mücadelede Devrimsel Dönüşüm

Dr. Salih Akyürek, Mehmet Ali Yılmaz & Mustafa Taşkiran

Rapor 54: Türkiye'nin Dış Yardım Stratejisi Sorunlar ve Öneriler

Hasan ÖZTÜRK, Sevinç ÖZTÜRK

Rapor 55: 2. Körfez Savaşı'nın 10. Yılında Irak

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Ali SEMİN, Tuğçe ERSOY ÖZTÜRK

Rapor 56: Türk Silahlı Kuvvetlerine Toplumsal Bakış

Dr. Salih AKYÜREK, Mehmet Ali YILMAZ

Rapor 57: Çözüm Sürecine Toplumsal Bakış

Dr. Salih AKYÜREK, Mehmet Ali YILMAZ, Esra ATALAY, Fatma Serap KOYDEMİR

Rapor 58: Türk-Rus İlişkileri

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Doç. Dr. Fatih ÖZBAY

Rapor 59: Doğu Akdeniz’de Enerji Keşifleri ve Türkiye

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Türkan BUDAK, Bekir ÜNAL

Rapor 60: Kafkasya’daki Gelişmeler ve Türkiye

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Elnur İSMAYILOV, Orhan GAFARLI

Rapor 61: Türkiye’de Etnik, Dini ve Siyasi Kutuplaşma

Dr. Salih AKYÜREK, Fatma Serap KOYDEMİR

Rapor 62: Karadeniz’deki Gelişmeler ve Türkiye

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Erdem KAYA, Elnur İSMAYILOV

Rapor 63: Avrupa’nın İçinde Bulunduğu Sosyo-Ekonomik Kriz ve Türkiye ile İlişkiler

Dr. Can BAYDAROL, Aslıhan P. TURAN

Rapor 64: Balkanlar ve Türkiye

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Orhan DEDE

Rapor 65: Irak ve Suriye’deki Gelişmelerin Türkiye’ye Etkileri

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI, Ali SEMİN, Bekir ÜNAL

Rapor 66: Türkiye’de Deęerler ve Tutumlar

Dr. M. Sadi Bilgiç, Dr. Salih Akyürek, F. Serap Koydemir

Demokratikleşme ve Sosyal Dayanışma Açıılımı

Bilge Adamlar Kurulu Raporu

İleri Teknolojiler Çalıştayı ve Sergisi (İTÇ 2010) Sonuç Raporu

BİLGESAM

İleri Teknolojiler Çalıştayı ve Sergisi (İTÇ 2011) Sonuç Raporu

BİLGESAM

Dergiler

Bilge Strateji Dergisi Cilt 1, Sayı 1, Güz 2009
Bilge Strateji Dergisi Cilt 2, Sayı 2, Bahar 2010
Bilge Strateji Dergisi Cilt 2, Sayı 3, Güz 2010
Bilge Strateji Dergisi Cilt 3, Sayı 4, Bahar 2011
Bilge Strateji Dergisi Cilt 3, Sayı 5, Güz 2011
Bilge Strateji Dergisi Cilt 4, Sayı 6, Bahar 2012
Bilge Strateji Dergisi Cilt 4, Sayı 7, Güz 2012
Bilge Strateji Dergisi Cilt 5, Sayı 8, Bahar 2013
Bilge Strateji Dergisi Cilt 5, Sayı 9, Güz 2013
Bilge Strateji Dergisi Cilt 6, Sayı 10, Bahar 2014
Bilge Strateji Dergisi Cilt 6, Sayı 11, Güz 2014
Bilge Strateji Dergisi Cilt 7, Sayı 12, Bahar 2015

Söyleşiler

Bilge Söyleşi-1: Türkiye-Azerbaycan İlişkileri

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI ile Söyleşi
Elif KUTSAL

Bilge Söyleşi-2: Nabucco Projesi

Arzu Yorkan ile Söyleşi
Elif KUTSAL-Eren OKUR

Bilge Söyleşi-3: Nükleer İran

E. Bakan-Büyükelçi İlter TÜRKMEN ile Söyleşi
Elif KUTSAL

Bilge Söyleşi-4: Avrupa Birliği

Dr. Can BAYDAROL ile Söyleşi
Eren OKUR

Bilge Söyleşi-5: Anayasa Değişikliği

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI ile Söyleşi
Merve Nur SÜRMELİ

Bilge Söyleşi-6: Son Dönem Türkiye-İsrail İlişkileri

E. Büyükelçi Özdem SANBERK ile Söyleşi
Merve Nur SÜRMELİ

Bilge Söyleşi-7: BM Yaptırımları ve İran

Doç. Dr. Abbas KARAAĞAÇLI ile Söyleşi
Sina KISACIK

Bilge Söyleşi-8: Füze Savunma Sistemleri ve Türkiye

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI ile Söyleşi
Eren OKUR

Bilge Söyleşi-9: Gelişen ve Değişen Türk Deniz Kuvvetleri'nin Bugünü ve Yarını

E. Oramiral Salim Dervişoğlu ile Söyleşi
Emine AKÇADAĞ

Bilge Söyleşi-10: Soru ve Cevaplarla Yeni Anayasa

Kasım ESEN ile Söyleşi
Özdemir AKBAL

Bilge Söyleşi-11: Türk Hava Kuvvetleri'nin Bugünü ve Yarını

E. Hv. Korgeneral Şadi Ergüvenç ile Söyleşi
Emine AKÇADAĞ

Bilge Söyleşi-12: Arap Baharı Süreci, Mısır Seçimleri, Türkiye-Suriye Krizi

Doç. Dr. Atilla SANDIKLI ile Söyleşi
Ali SEMİN

Bilge Söyleşi-13: Esed Sonrası Suriye

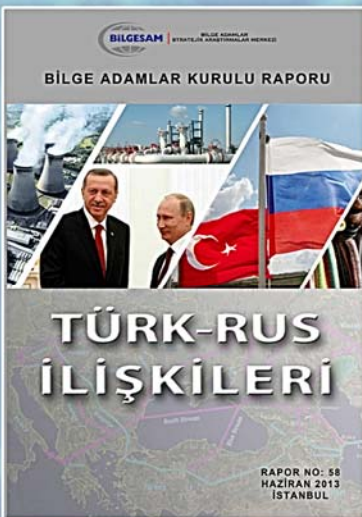
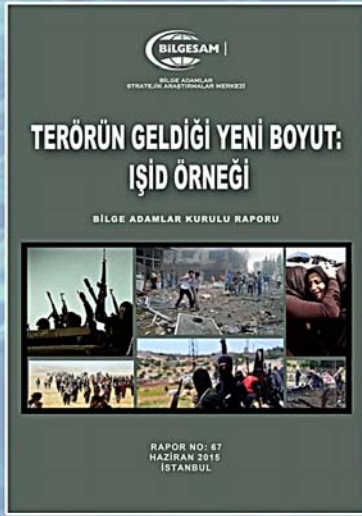
Halit Hoca ile Söyleşi
Ali SEMİN & Tuğçe ERSOY ÖZTÜRK

Bilge Söyleşi-14: Türk Kara Kuvvetleri'nin Bugünü ve Yarını

Orgeneral (E) Oktar ATAMAN ile Söyleşi
Emine AKÇADAĞ

Bilge Söyleşi-15: Nükleer Enerji ve Nükleer Silahlanma

Prof. Dr. Nurşin Ateşoğlu Güney ile Söyleşi
Hasan Öztürk, Ömer Faruk Türk

BİLGE ADAMLAR STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Mecidiyeköy Yolu Caddesi, Celil Ağa İş Merkezi No: 10, Kat: 9 Daire: 36-38

Mecidiyeköy ŞİŞLİ / İSTANBUL

www.bilgesam.org e-posta: bilgesam@bilgesam.org

Tel: 0 212 217 65 91 Faks: 0 212 217 65 93